

A magyar gyógyító nevelés ügye Szent István szellemének világosságában.

Szent István emlékezetének, kilencszáz esztendő multával is erővel élő szellemének hódol 1938-ban az egész ország.

Évszázadok történeti távlata lényegét kristályosít. Elmálaszt mindent, mi múltóan emberi; tehát mindent, mi gyarlóság. És csupán azt tartja meg az idők végtelenségéig, ami isteni az emberben, ami örök.

Szent Istvánban az örök életnek vonását az ő benne alapozott keresztényi értelem és érzelem adja. Minden történelmi cselekedete ezáltal kapott évezredes erőt, országfenntartó hatalmat és népeket, nemzetet vezérlő biztonságot. Ő az első magyar, ki a krisztusi tanítás szelleme szerint szövö a vinculum charitatis mindenki felé, ki az országban élt, és mindenki számára, mindenki lelkéből, ki a mi nemzetünknek fia akart lenni. Az ország népébe beleoltotta a mindenki szeretetét mindenki iránt ha honos, ha vendég volt, ha párducus harcos, vagy zsellér volt. A nemzet egyeteméért élesztett szeretet így nemcsak nemzeti, de az emberiség egyetemére szélesedő jelleget kapott. A vinculum charitatisből kialakult a nemzet érdekein át a vinculum humanitatis.

Szent István lelkének tiszta tartalma ennélfogva tanítás a mi számunkra. Intelmeiből való intés évezredekre terjedő eszményi tömörségben. Tanítása pedig ez:

Ha fenn akarunk maradni, bölcs okkal-móddal szívünknek is szót kell engedni minden gondolatunkban, minden cselekedetünkben.

A szeretet kötelékét, a vinculum charitatis ma is erősíteniünk kell. Sőt jobban, mint valaha. Vész ül fölöttünk, veszedelem terjeng körülöttünk s ha csak meglazulni is találna az, mi ezeréves multunkon át vezetett, már végzetes hibába eshetünk. A vinculum charitatis azért nemcsak a multnak érdeme, de a jövőnk köteleessége is. A szeretet kötelez!

Országoknak, népeknek sorsforduló óráiban tán jelentéktelenül kis ügy azoknak szeretése, kik a boldog idők járásában is egyre csak szeretetet, áldozatos szeretetet kívánnak, az ezrével jajgató fogyatékos embertársainké. Amde ha rongyos koldustarisznya helyett önmaga munkájából még meg is takarítható fillérek számára perselyt adhatunk részükre; ha kopott koldusbot helyett munkától csillogó szerszámot adhatunk kezébe sok tízezer szerencsétlen boldog embernek; s ha elkeseredett lelkek tízezeit fölemelhetjük a nemes érzület, a becsületesség, a jogtisztelet és rendszeretet magasságáig, akkor szent Istváni

kötelességünk mindenkit menteni jobbra-balrafordulás nélkül is, a legnagyobb készséggel s a legnagyobb áldozatossággal, ki munkás kezet, alakítható lelket és így nemzeti értéket jelent. Szól pedig ez a legmesszebbmenő áldozatkészség — éppen mert magyarok vagyunk s mert keresztények vagyunk — úrnak és szolgának, rendelkezőnek és foganatosítóknak, törvényhozónak és végrehajtónak egyaránt.

A fogyatékosok mentése nemzetmentés, nemzetépítés. A nemzetépítés munkájában pedig semmi sem lehet elég sok, vegye ki tehát aból részét mindenki lelke teljessége, szíve bősége szerint.

A vinculum charitatis alapján segítenünk kell. Minden érdemesen, ki szeretetre szorul, kell segítenünk, mert ez krisztusi tanítás és isteni nyilatkoztatás, tehát törvény. A Szent Jobb is eszerint cselekedett. S ha méltó hódolói kívánunk lenni annak a Szent Jobbnak, mely apostoli kereszthez jutott s ennek révén dicsőséges koronához, a szeretet, a tiszta és önzetlen szeretet nevében kell cselekednünk mindnyájunknak, de mindnyájunknak.

Schreiner Ferenc.

A gyógypedagógia problémái.*)

Irta: *H. Hanselmann.*

Fordította és megjegyzésekkel ellátta: *Horváth Kálmán.*

Régóta vágyódtunk megismerni a budapesti Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolát és a benne munkálkodó tanárokat. Az alkalmat most végül megadta hozzá a néhány évvel ezelőtt itt alapított Nemzetközi Gyógypedagógiai Társaság választmányának Budapesten megtartott minapi gyűlése.

Mindenek előtt fogadják szívélyes üdvözlétemet és őszinte nagyrabecsülésemet. Tudjuk, hogy Magyarország, különösképpen pedig a budapesti Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola a gyógypedagógiai tanárok képzésében eszményi magaslatot ért el és ezzel nemcsak Európának, de véleményem szerint az egész világnak is példát szolgáltat.

Ezért szerencskívánataimat fejezem ki és abbéli őszinte óhajtsunkat, hogy országukat a Mindenható vezesse boldog jövőendő felé és tartsa meg áldásos gyógypedagógiai intézményeiket.

Mi magunk tanulnivaigyók gyanánt jöttünk ide s hogy ennek ellenére mégis nekem adnak alkalmat ahhoz, hogy gyógypedagógiai kérdésekről tájékoztassam Önöket, ez annak a bölcs szerénységnek a jele, mely csak nemes népnek lovagias tulajdonságaiban lakozhatik.

* * *

A gyógypedagógia tudománya a fejlődésükben gátolt gyermekek s fiatalakoruk test- és lélekalkatí megismerésének, egyben azok orvosi- lag támogatott megnevelési-, oktatói- és gyámolítói tevékenységének tana.

*) Prof. dr. Hanselmann zürichi egyetemi tanár előadása a budapesti állami Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán 1938. márc. 12-én.

Ma, amikor a gyógypedagógia problémáit újból nyilvános megbeszélés formájában tárgyaljuk, szinte bocsánatot kell kérnünk, mert az abnormis gyermekekkel való foglalkozás mindazok számára, akiket arra a sors nem kényszerített, avagy akik velük nem hivatásszerűen foglalkoznak, hova-tovább időszerűtlenné válik. Bár elismerjük, hogy vannak sokan, akik az abnormis gyermekek és fiatalokuk segítségére sietnek, de nem teszik szívesen és egyúttal azzal az érzéssel, hogy ma a társadalomnak egyéni és együttes értelemben fontosabb feladatai vannak. Remélem fokról-fokra sikerül minden jóérzésű embert meggyőzni, hogy a népnek rossz tanácsadója az, aki csupán a kimagasló gazdasági és technikai teljesítmények jogosságát hangoztatja; aki pedig ugyanakkor rámutat a meglévő szenvedésekre, aki igyekszik azokat megérteni vagy aki a szenvedések értelméről beszélni mer, azt a boldog, nyugodt társadalmi élet szétrombolójának tartják és tőle, ezért a szót megvonják. Minden egyéni szenvedésnek társadalmi gyökere van; a szenvedés semmibevevése avagy a szenvedő egyének erőszakos eltüntetése annyit ér, mint az a felületes testápolás, amely a gennyes kelést eltávolítja ugyan, de az előidéző okot nem igyekszik leküzdni.

A gyógypedagógia problémáinak komoly mérlegelése elvezet bennünket az emberi élet határaihoz, megismertet bennünket az emberi élet legfontosabb feladataival, az emberek lehető életformáival. Hogy Svájcnak lessz-e bátorsága és ereje a megkezdett úton tovább haladni, avagy áldozatul esik-e a „titanismus” szellemének, ez jövőbeli sorának kérdése.

I.

1.) A gyógypedagógia sokoldalú problémáját jórészt már elnevezése is jelzi. Vajjon a gyógypedagógia kettős törekvésű-e, akar-e és tud-e gyógyítani és ugyanakkor akar-e és tud-e nevelni? Vajjon a gyógypedagógus egy személyben orvos és nevelő is?

Többen úgy kísérelték meg e szó életbentartását, hogy a gyógyítás és nevelés fogalmát mesterségesen határozták meg. Mennyiben jó és helyes ez, előlött most nem szállunk vitába, de kijelentjük, hogy minden vitatörekvés eleve is meddő e szempontból.

Gyógypedagógiai neveltjeink legnagyobb része már azért sem gyógyítható, mert orvosi értelemben egyáltalán nem beteg. A gyengeelméjűség, a psychopáthiás és neuropáthiás konstitutio, stb. mindig a hajlam talaján előálló oly testi-lelki összállapotot jelent, melynek nincs betegségi lezajlása, határozottan jellemző kezdete, kritikus csúcspontja, pozitív vagy negatív kimenetelű lehetősége. Az ilyen fejlődéses gátlások mind orvosi, mind gyógypedagógiai szempontból maradéktalanul nem oldhatók meg, a normalitás határáig soha nem javíthatók. De ugyanez állapítható meg az együttes szellemi-lelki fejlődésnek a hajlamosságból eredő vagy a szerzett vakság, siketség, súlyos gyengénlátás, nagyothallás stb., által befolyásolt jellegzetes válfajaira is.

A gyógyítás azt jelenti: jóvá tenni. Mily értelemben jóvá tenni? A hegedűművész, aki balkezének egyik újját elveszíti, e defektusával gyógyúlnak tekinthető, ha mint karmester tevékenykedhetik, avagy mint hivatalnok teljesen megállja helyét. A gyógyulás nem testi állapotban mutatkozik, mert hiszen csonka maradt, hanem abban a mód-

ban, ahogyan új követelményeknek megfelel. Természetesen ily értelemben még azokról az idióta gyermekekről is el lehet mondani, hogy gyógyultak, akiket egyrészt idomítás, másrészt szoktatás útján tisztaságra sikerül nevelni, avagy akik már önmaguk öltözködnek és esznek. Mindezen esetekben csupán csak azért lehetne gyógyulásról beszélni, mert a követelményeket lefokoztuk, azokat erősen korlátoztuk. Ime, a gyógyítás, a gyógyulás, az egészség és a betegség fogalmát sokféleképpen, sokszor oly tágan lehet értelmezni, hogy a gyógyulás fogalma szinte a használhatatlanság határát érinti.

A „gyógypedagógia” elnevezésének jogosultságát mások azzal igyekeztek igazolni, hogy a nevelői és orvosi munkakörre vonatkozó munkaközösség szükségességét erősen hangsúlyozták. A munkaközösségnek a gyógypedagógiában azonban csakis oly értelmezése helytálló, amely meghatározott munkarész-területre vezeti mind a két félt, amely az abnormális gyermekek értékelésében és kezelésében különválasztja az orvosi és a nevelői tevékenységi köröket. Az orvosi gyógyítás lehetőségének biológiai-, a nevelői-tevékenységnek pedig szellem-tudományi alapjai vannak, amennyiben tehát munkaközösség e két feladatkör között megállapítható, az nem szakközösséget jelent, hanem oly világszemléleti közösséget, mely az orvos és a gyógyító nevelő segítő készségéből származik és táplálkozik. A mindennapi életben az orvos végezze kizárólag az orvosi, a nevelő pedig a nevelői teendőket.

Az angol és latin nyelvcsaládok körében a gyógypedagógia szót a német nyelvből vették át (Pedagógie curative); újabban a Nemzetközi Gyógypedagógiai Társaság az: Education of Exceptional Children és a Pedagógie de l'Enfance déficiente elnevezéseket ajánlja.

Mit tegyünk? Keressünk új nevet? Alkossunk új elnevezést? Mondjuk azt, hogy a gyógypedagógia különleges pedagógia, különleges nevelés, stb? Nem! — Megtartjuk a régi elnevezést és az ismereteink gazdagodásával egyre jobban növekvő különértékiséget indítéknak vesszük meghatározói tevékenységünk számára.

A sokoldalú jelentésváltozást a különböző meghatározások eredményének tekinthetjük és ezért aki a gyógypedagógia szót használja, annak minden esetben az is kifejezésre kell juttatnia, hogy azt mily értelemben használja. De ugyanily feladat hárul mindazokra, akik más szakkifejezéseket használnak, mint neurosis, konstitutionális stb. Ha a szakelnevezésben nagyobb volna az ismeretelméleti megfontolás, akkor szakkifejezéseinket a tudományos és a mindennapi életben nagyobb óvatossággal és több gondossággal használnók. A fogalmak mennyiségének csökkentése a minőség javulását és egyöntetűségét vonná maga után.

Mit értünk tehát gyógypedagógia alatt? A bevezetésben ennek a meghatározását megadtuk. Meghatározásunkban arra törekedtünk, hogy a gyakran alkalmazott *normális* és *abnormális* fogalmakat lehetőleg kiküszöböljük, mert aki azt mondja, hogy a gyógypedagógia az abnormális gyermekek értékelésének és nevelésének tana, annak kötelessége azt is megmondani, hogy mit ért normális gyermek alatt.

A normalitás fogalmát az egyes szerzők más és másféleképpen értelmezik. Vannak, akik a normát átlagnak minősítik; normális tehát az, aki olyan mint a nagy átlag, olyan mint a tömeg. Hogy mily nagy legyen ez az értékmérőül szolgáló tömeg, az eddig még csak önkény-

kedésnek függvénye. Elvégre azon is lehet vitatkozni, hogy a katonák egész százada rosszul lép-e s csak a kapitány lép-e jól.

A normalitás fogalmának statisztikai számszerűséghez kötött felfogása mellett a normalitás fogalma teleologiai értelemben is elhatárolható. E felfogás szerint az az egyén normális, aki valamely határozott célnak meg tud felelni. Emberi célnak veszik többek között a társadalmi felhasználhatóságot, amely két tényező útján: az önfenntartás és az emberi társadalomba való beleilleszkedés képességében nyilvánul meg. Ha ezt elfogadjuk, úgy mindazok, akik éveken át valamely találmányon, felfedezésen dolgoznak, de ugyanakkor nem keresik meg betévő falatjukat, s általában mindazok, akik a hagyományost kerülve új felé törnek és újat alkotnak, mind anormalisoknak volnának tekintendő. Ilyen elhatárolás mellett csakis az önelégült ember lenne normális, aki megelégedett azzal, ami van, aki nem igyekszik valami újat teremteni, viszont egyetlen egy alkotó, egy törekvő sem lenne annak minősíthető. Ily értelmzés mellett ki lehetne mégis normális? Hiszen minden gyermek és minden tehetetlen agg így abnormalisnak tekintendő, de ugyancsak a felnöttek legnagyobb részét is nehezen lehetne ennek alapján normálisnak jelezni.

Végül lehetséges a normalitás fogalmát a tökéletesség szempontjából is mérlegelni úgy, ahogy pl. tökéletes fogazatról beszélünk. Amennyiben ily fogalmi elhatárolás az emberi testre, mint egészet alkotó szervezetre lehetségesnek látszik is, teljességgel csődöt mond e felfogás ott, ahol az eszményi lélek, az eszményi szellem meghatározásáról van szó. Az összemberinek szempontjából így szinte senki sem vehető tökéletes értelemben normálisnak.

2.) Meghatározásunkba a fejlődési gátlás fogalmát szőttük bele. Ezzel a gyógypedagógia legfőbb elméleti és gyakorlati kérdését érintettük. Azt a kérdést, amelyen minden fejlődés nyugszik: a hajlam és a környezet kérdését. E tekintetben ma még két egymással szemben álló, szélsőséges felfogás uralkodik. Az egyik oldalon helyezkednek el a hajlamrajongók, akik a környezetnek teljesen alárendelt jelentőséget tulajdonítanak, akik született bűnözőkről, született prostituáltakról stb. beszélnek, akik azt vallják, hogy minden tehetség velünk született, minden ember vagy már születése pillanatában matematikus, muzsikus, vagy ha nem, sohasem válhatik azzá. Az ilyen felfogás eredménye a tökéletes pedagógiai és psychoterápiái pessimismus.*)

*) A fejlődés az egyénben zajlik le, az egyén a benyomások és hatások világában él. Az egyén és világ egymáshoz való viszonya tehát a gyógypedagógia első és legfontosabb kérdése. Nem közömbös annak eldöntése, hogy a fejlődés az egyénben önmagában zajlik-e le és mint valami szökőkút önmagától működik-e, avagy a fejlődés kizárólag a külvilág eredménye, azé a külvilágé, amely az első pillanattól kezdve hatással van a gyermekre s amely kiszámíthatatlan és szinte beláthatatlan hatások eredményeképpen jó, rossz, serkentő vagy gátló irányban nyilatkozik meg. E nehéz, de fontos kérdésre aszerint, hogy milyen tudományos állásfoglalást képviselnek, a fejlődéstannal foglalkozó szerzők egymással két homlokegyenest ellenkező választ adnak. Sokan a nativistikus álláspontot teszik magukévá és azt vallják, hogy minden fejlődés lényege és alapja magában az egyénben van megadva. Felfogásuk szerint minden fejlődés aszerint zajlik le, amilyen veleszületett, amilyen fejlődést elhatároló tényezőket hoz az egyén születése pillanatában magával. E felfogással teljesen ellentétes nézeten vannak az empiristák, akik a szélsőséges empirismus álláspontjára támaszkodva azt vallják, hogy az ember és a lelke kezdetben tabula rasa, amelynek tartalma épp ezért teljesen a külvilágtól függ.

A nativismus a tehetségek és a különös jellemtulajdonságok fejlődésére mutat reá, azokra a tulajdonságokra, amelyeket a környezet legtöbbször nemcsak hogy nem ápol, hanem egyenesen gátol, mégis kifejlődnek és az egyén viselkedését, társadalmi magatartását teljesen meghatározzák.

A nativismus a származásan rohamos térfoglalására mutat reá, arra az átöröklés tanra, amely a lelki élet megnyilvánulásait határozott szabályokkal igyekszik bizonyítani, így többek között például azzal, hogy minden gyermek csak oly lelki tulajdonságokkal jöhet a világra, amelyek már őseiben megvoltak s melyeket, mint lelki csírákat örökségképpen vett át.

Az empirismus ezzel szemben a hatalmas erővel megnyilvánuló fejlődési különbségekre mutat reá, ami csodálatosképpen egy és ugyanazon családba tartozó gyermekeknel gyakorta megnyilvánul, ami különböző társadalmi osztályokba tartozó, különböző nevelési hatásoknak kitett gyermekeknel gyakran megfigyelhető jelenség.

A nativistikus álláspont hívei az átöröklési elmélet alapján állanak, az empiristák pedig a környezetelviségének hívei, minthogy azt vallják, hogy a külvilág nyílt és rejtélt befolyásai szerint alakul s fejlődik ki jó vagy rossz irányban a társadalomban felnövekvő gyermek.

Ha e két egymással szemben álló, merev állásfoglalás alapján akarnók eldönteni, hogy mi a fejlődés, hogy mi annak az alaptényezője, úgy igen rossz munkát végeznénk, mert az igazság az, hogy az egyén életében mindkettő, úgy a veleszületett, mint a külső hatások egyaránt kiveszik részüket. A lelki fejlődés nem csupán a veleszületett tulajdonságok kibontakozását jelenti, nem kizárólagosan a külső hatások elszenvedett eredménye, hanem a belső és külső fejlődési feltételek állandó és legszorosabb összefüggése, folytonos egymásrahatása. Ez épp úgy vonatkozik az általános lelkiségre, mint a testi és lelki fejlődés egyes elkülöníthető jelenségeire. Ép ezért egyetlenegy tulajdonságnál, egyetlenegy működésnél, magatartási formánál sem lehet és szabad azt kérdezni: vajjon ez a megnyilvánulás kívülről ered-e avagy kizárólag belülről? — Mindig csak az kérdezhető, mi származik ezen magatartási formánál, valamely fejlődési adottságnál belülről és mi kívülről? Mennyi része van bizonyos tulajdonság kialakításában a belső tényezőknek és mennyi a külsőknek, minthogy a fejlődés nem más, mint a belső és külső hatások állandó összefüggésének eredménye.

Az egymásrahatás elve az embert tekintve, határozott filozófiai álláspontot foglal el, mely bölcseleti álláspontnak lényege: Minden élő lény, tehát a növendék, a gyermek is személy, egyén és nem dolog. Ezen personalistikus álláspont szerint minden élőlény határozott egészet jelent, amely bár nem egyszerű, de mégis mindenütt és mindig egységes, nem dolog, nem különböző elemek summációja s nem az események és tények mechanikus összetevődése. Az egyén általában mindig annyit jelent, hogy oszthatlan. A testi és lelki elemek, amelyek az egyéniségben adva vannak, csak azáltal bírnak létet megszabó erővel, hogy egyrészt részegységei az egésznek, másrészt az egyén egységes céltörékvésének uralma alatt állanak. Elszigetelt lelki tevékenységek nincsenek. Egyes tevékenységekről csak methodikai értelemben, csupán a könnyebb áttekinthetés és megértés szempontjából beszélhetünk. Önálló emlékezetbeli tevékenység a valóságban nincs. Nem beszélhetünk önálló kedélyizgalomról, mint ahogy nincs és nem lehet szó önmagában emésztésről, vérkeringésről stb. Mindezen jelenségek egymástól nem függetlenek, nem különböztenek, hanem csupán különböző megnyilvánulásai az egységes egyéniségnek.

Minden szétválasztás, ami az egyéniségben belül történik, viszonylagos értékű, elvonás eredménye, minden egyes tevékenység, akármilyen részleteiben is szemléljük, mindig magán viseli az egységes fejlődés ismérveit. Az a régi felfogás, amely az embert élettani és lelki részekre osztja, a személyiség elve szerint helytelen, hibás megállapítás, mert az ember nem áll külön testből és nem áll külön lélekből. Az ember nem osztható két részre; nem beszélhetünk az emberről úgy, mint testi egyedről és nem úgy, mint külön lelki egyéniségről, hanem csak arról, beszélhetünk, hogy az ember egyénisége megnyilvánul élettanilag kifelé, lelkileg pedig befelé, anélkül azonban, hogy egyéniségének egységét bármikor is elveszténé. Az egyéniségben számtalan tényező található, amelyről nagy önkényességre mutatna azt állítani, hogy ez vagy az a jelenség csupán csak élettani, vagy tisztán lelki jelenséget jelentő tény, mert mindkettő egyszerre, azaz pszichofizikai, semleges jelenség. Mi a beszéd, mi az utánzás, mi az akaratlagos cselekvés? E jelenségekre lényegében a válasz adva van; a beszéd az egyéniségének célratörő egésze s amely oly tevékenységben nyilvánul meg, amelyben szétválaszthatatlan módon mind psychés, mind pedig fizikai komponensek adva vannak. De ugyanez mondható

fejlődhet. De ezzel szemben az, hogy mily gyorsasággal, mily különös formában, magasságban fejlődik, már csak részben függ a mag belső alkatától, ezeket a nap, a víz, a föld gazdasági állapota, a növénynek más növényekkel való harca, a kertész jobb vagy rosszabb ápolási módja, röviden a külső hatások határozzák meg.

A gyermeki hajlamok sohasem megváltozhatatlan predestinációi annak, aminek jönnie kell, a hajlamok kizárólag a fejlődésre szóló útmutatások, sokoldalú lehetőségek, amely lehetőségek útját megszabja a nevelés, a külvilág, hogy ezúton tényleg fejlődés jöhessen létre.

A pedagógiai és psychotherápiái pesszimizmussal ellentétben a pedagógiai és psychotherápiái optimizmus. E felfogást főleg Adler Alfréd az individuálpsychológiában s Freud a psychoanalitika elméletében képviseli. A környezetet mülk minden. „Teremtsünk tehát mindenki számára egyforma világot — így következtek némely szélsőséges politikusok — és minden ember egyenlőképpen jó lesz.”

Bármennyire elcsépeltnek hangzik is: az igazság e két ellentétes felfogás között, a hajlam s környezet középútján nyugszik. Környezet nélkül ugyanis hajlam sohasem fejlődhetik ki. A kutatást mindkét irányban kell kiterjeszteni; — csak ez úton lehet megfelelni az egyedül értelmes kérdésre: mennyi a hajlam és mennyi a környezet része bizonyos esetekben? Első kérdés, hogy mi a hajlam? E tekintetben a felelet a különböző. Ugy véljük, hogy a hajlamot a nemző anyagok összekeveredésének pillanata állapítja meg és ettől kezdve a kialakult csira minden születés előtti feltételeinek letéteményese és — akárcsak a megszületett gyermek — a hajlam és a környezet eredője. Az a kísérlet, amely a továbbiakban a környezethatásokat egyszerűen grafikailag igyekszik ábrázolni, minden esetben azt igazolja, hogy ez a régi megszokott elképzelési mód rossz, minthogy a környezeti hatásokat egyszerűen összeadandó eseményeknek veszi, ezeket csupán összegesítő megnyilvánulásoknak tekinti. Mindeme tények sokkal érthetőbbekké lesznek, ha e kérdést a chemiából átvett kapcsolódás fogalma útján igyekszünk megvilágítani, mert a hatásmódok minden esetben viszonyosak, kölcsönhatásban lévők, akárcsak a matematikának tényjelenségei.

Mi sem természetesebb ezek szerint, hogy a milieu fogalma új megállapítást igényel a hagyományossal szemben. Helytelen azt állítani, hogy két gyermek teljesen egyező környezetben nőtt fel, mert nem lehet azonos milieuról beszélni még két ember viszonyában sem. Az egyén környezetével szemben sohasem passzív, a környeztet dolgai, eseményei, személyei nemcsak hatnak reá, hanem ezek között ön maga is öntudatlanul vagy tudatosan, de állandóan különböztet, váltogat. Az ember ingerkiválasztási módját mindig a hajlam és a környezet együttesen határozza meg és pedig az összegyéniség időlegesen váltakozó állapota szerint. Ezen elhatárolás annyit jelent, hogy az egyén nemcsak környezete által befolyásolható, hanem az egyén is épp úgy befolyásolja környezetét, maga is alakítja azt. A gyakorlati nevelés terén épp ezért napjainkban már a hajlam és a környezet hatásainak egyenlően kedvező, vagy egyenlőtlenül kedvezőtlen törvényszerűségeiről beszélünk, ami annyit jelent, hogy kedvezőtlen hajlamosítótsággal mindig kedvezőtlen környezetet alakító, rossz nevelő.

A hajlam és környezet kérdéseinek mind alaposabb megismerése csupán a milieu fogalmának oly új meghatározásából származhatik, mely egyúttal erővel ható elvet jelentene. Az ember a növényekkel

és állatokkal szemben környezetét teljesen egyénisége szerint formálja, környezetéből annyit tart meg, abból annyit hatálytalanít, amennyit megtartása, teremtő ereje, hibái és erényei külön-külön, individuális értelemben meghatároznak. Az emberi tipológia határait és lehetőségeit mindezen tények ugyancsak teljesen új megvilágításba helyezik. Így pl. végre meg kell szűnnie annak, hogy teljesen hasonló környezethatásokról beszéljünk, végre fel kell ismernünk, hogy mily félreértésekre vezet az, ha szokás szerint proletár, iparos, tudós stb. környezethatásokat különböztetünk meg. De ugyanilyen rossz megjelölés az is, amidőn „a jó milieu” semmitmondó és értéktelen fogalmát használjuk.

Ezek után az a felismerés élhet bennünk, hogy a környezetalakulás fogalma a nevelésben s a psychotherápiában mindinkább új és fokozott jelentőséghez jut. A gyakran ajánlott „környezetváltozás” csak akkor észszerű, ha az új környezet ingertartalma mind mennyiségi, mind minőségi értelemben megfelel annak a gyermekegyéniségnek, akinek érdekében a környezetváltozás történik.*)

Csakis a felületesség és a tudományosság látszatának megszüntével érhet véget a környezet jelentőségének lebecsülése és semmibe vévése, csakis ezen az úton szüntethető meg az a pedagógiai pesszimizmus, mely a gyermek átnevelésének terén még mindig fennáll. S erre nagy szükség van, mert a pedagógiai pesszimizmus szüli az oly téves tételt, mint amilyen pl. *Prinzhorn* Psychotherapie c. tankönyvében jut kifejezésre: „A módszer kérdésének előtérbe helyezése az infantilizmus jele.”

A környezetváltozás, mint általános rendszabály, mindig valamely különleges módszer alkalmazása előtt valósítandó meg. Ha így járunk el, akkor lehetővé válik azon okok megítélése, melyektől nevelői eljárásunk hasznossága vagy sikertelensége függ és csak ez úton küzdhető le az a babona, amely az egyes különleges nevelői és oktatói módszerek hatásához fűződik. Sok esetben ugyanis, amidőn a növendéknél javulást tapasztalunk, azt kell majd felismernünk, hogy nem a gyermek lett jobb, hanem környezete változott meg, a gyermekkel szemben megfelelőbb, belátóbb lett, miáltal a helyzet javult, az mindinkább elviselhetőbbé vált. E tény a módszerrajongók sze-

*) Quantitatív fejlődési törvény alatt áll pl. a növekedés, ahogy a gyermek súlyban, testmagasságban, lelki tartalomban gyarapszik. Az öntudat sokoldalúsága a gyermekben épp úgy növekszik, mint az a képesség, amely ennek összhangban való tartására irányul.

Minden ember quantitativ értelemben oly fejlődési szándékiránnyal rendelkezik, amely minden egyes esetben belsőleg is teljesen meghatározott menetű, ezért a fejlődés időmértékét nevelési hatásokkal befolyásolni lehet, de nem lehet ezt megfordítani avagy hatástalanítani. Erőszakos nevelés útján, ami az alacsonyabb, de a magasabb társadalmi körökben is sokszor előfordul, a gyermek szellemi fejlődését meg lehet ugyan gyorsítani, vagy rossz nevelői hatások révén a fejlődést helytelen irányba lehet vezetni, de ez sohasem vonja maga után az egyén belső fejlődését, mert ez nem egyéb, mint a külső teljesítmények fokozása a belső egészség rovására. Az erőszakos nevelés ép ezért mindig csalódást eredményez, mert ily esetekben a belsőleg meghatározott fejlődés mértékét mindig túlszárnyalja. A gyermek ily esetekben bizonyos elérhető fejlődési fokot korábban szerez meg ugyan, de ezt az önkifejlődés oly gátlása követi, amit a veleszületett hajlamok elérhető határa szab meg. A fejlődés kvalitatív megnyilvánulásai a fejlődés metamorfózisában jutnak kifejezésre, a gyermek egyes funkcióinak gyarapodása nem egyforma mértékben jön létre, hanem váltakozó formában, az egyik funkció sokszor minőséileg erősebben gyarapszik, mint a másik.

mében esetleg kellemetlen, fájdalmas csalódást jelenthet. Aki még nem veszítette el kritikai értékelő képességét, azt szerény állásfoglalásra készíteni majd a nevelői vagy psychotherápiás lehetőségek körül szerzett az a tapasztalata, melyet rendellenes gyermekek, fiatalok és felnőttek kínálnak.

A hajlam és környezet kérdésének tárgyilagos kutatója mindig egy megoldhatatlan akadályba ütközik, sohasem tudja hasonló életfeltételek mellett a fejlődésnek már lezajlott lefutását megismételni. Egy és ugyanazon gyermekkel még egyszer nem kezdhettük el ugyanazt; sajnos nem lehet elvárni azt, hogyha a kívánt jellembeli változások bizonyos környezetben nem alakulnak ki, hogy a gyermek a rossz, meg nem felelő környezet hatásait egyszerűen magáról levesse és a fejlődést egy új környezetben újra kezdje. Az ikek fejlődéskutatásának határai is itt gyökereznek, jólehet azok gyakorlatilag azonos hajlamúaknak tekinthetők. Remélhető, hogy a különböző környezetben felnövekvő ikertestvérek pontos tanulmányozása egyfelől a környezeti, másfelől a hajlamtényezők alapos megítélésére és értékelésére vezet. Semmi esetre sem tartjuk azonban ezeket a különböző anyagot felölelő vizsgálatokat döntőnek, még kevésbé elhatározottnak, mert jelenleg még mindig oly milieufogalmakkal dolgoznak, amelyek tudományos értelemben korántsem tekinthetők elégségeseknek.

A hajlam és a környezet kérdésében egyben arra is szeretnénk rámutatni, hogy sem elméleti, sem pedig gyakorlati szempontból nevelhetetlenségről, avagy képezhetetlenségről beszélni nem lehet.

Meghatározásunk alapgondolatára, valamint a *normális* — *abnormális* fogalmi párok kiküszöbölésének szükségességére rámutatva, újból és nyomatékosan kijelentjük, hogy testi és lelki egységet tekintő értékelésünkben kizárólag a fejlődés és a fejlődésbeli gátoltság fogalmainak helyes felhasználásának alapján állunk. A fejlődésében gátolt gyermek nem csupán egyes tulajdonságait, vagy egyes magatartásbeli formáját tekintve mutat a normálshoz viszonyítva minus avagy plusértéket, hanem ilyen gyermek alatt mindig egész egyéniségében megváltozott, egész fejlődésében és karakterében eltérő gyermeket értünk. A gyógypedagógia ezzel az alapvető felfogásával értékelésében és gyakorlati eljárásában nem gondol elszigetelt, mesterségesen elkülönült, a pszichológiai laboratórium szigetelő zsámolyára helyezett, avagy „kerevet-helyzetes” módon kezelt gyermekekre, hanem oly gyermekekre, kik a külvilág vonatkozásaival állandó kapcsolatban állnak, azaz: az iskolás gyermekekre, a szülői ház mindennapi gyermekeire, a játékban és munkában kezdeményező avagy vezetett gyermekekre.

3.) A környezet sokrétegű komplexumában, — ennek minden logói, összes helyzetbeli és személyi tényezőit mérlegelve — a környezetet átalakító és a környezetet képviselő nevelő játsza a főszerepet. E megállapítás azért fontos, mert ezzel a gyógypedagógusok képzésének kérdése nyomul előtérbe. A szakszerű hovatartozandóság kérdését a fejlődésükben gátolt gyermekek értékelésében és kezelésében nem kívánjuk újólag boncolgatni. Mégis leszögezzük, hogy az orvos és a nevelő között mindenkor oly munkaközösségnek kell fennállania, amely esetről-esetre állapítandó meg. E tekintetben talán az orvos és gyógypedagógus egyszemélyűsége lenne a leginkább elfogadható álláspont, bár ennek lehetőségében is — eltekintve a gyakorlati mér-

legelésektől, — erősen kételkedünk. *Aller* jár valószínűleg a helyes úton amikor azt mondja: „a dolog velejét tagadhatatlanul nem az a mód adja meg, hogy a szükséges ismeretekhez és tapasztalatokhoz hol és hogyan jutottunk, hanem azok terjedelme és főleg pedig a személység.” E megállapítás, amely igen találó, nemcsak a nevelőre vonatkozik, hanem a gyógypedagógia területén tevékenykedő orvosra is, mert amiként az orvosi képzés ideje alatt megrövidülne a nevelői képzés, ugyanígy szenvedne a gyógyítva-nevelői képzés ideje alatt az orvosi képzés.

A gyógypedagógusok külön képzésének szükségességéről ma már nincs miért beszélünk. Ennek a kérdésnek jelentőségét csak a szakterületen nem járatosak, vagy a világszemléletükben erősen kötött emberek tagadhatják. A kérdés lényege többé nem az, hogy van-e szükség külön gyógypedagógiai képzésre, hanem csak az, hogy e képzést miképpen szervezzük?

Európában a gyógypedagógiai szakképzésben Magyarország elől jár, egyrészt úttörő gyanánt, másrészt érelményei révén, mert az egész világon Magyarország oldotta meg legjobban a gyógypedagógusok képzését, egyedül rendelkezik jól kiépített gyógypedagógiai főiskolával, melynek tanulmányi ideje 8 félévre terjed. Mi e főiskola szervezetével kapcsolatos részletkérdéseket tárgyalni bár nem vagyunk hivatottak, mégis kiemeljük, hogy e főiskolában az egyes munkaterületeknek megfelelő különleges képzés előtt (vakok, siketnémák, értelmi fogyatékosok és nehezen nevelhető gyermekek pedagógiája) alapos általános biológiai-pedagógiai képzés foglal helyet.

Svájcban 1924-ben nyílt meg egy gyógypedagógiai szeminárium Zürichben, jölehet Pestalozzi hatására ennek szükségességét hazánkban mindenki régebbitől fogva elismerte.

Svájcban nem úgy történik a gyógypedagógusok képzése, mint ez korábban Németországban nyert megoldást, ahol különböző helyeken képezték ki a vakok, siketnémák, értelmi fogyatékosok, stb. tanárait. Nálunk is egy általános gyógypedagógiai képzés előzi meg a szakképzést. Ezen elméleti képzés egy évre terjed. A jelölteknek szakbeli továbbképzése a gyógypedagógiai szeminárium elvégzése után történik aszerint, hogy mily irányban kívánnak gyakorlatilag tevékenykedni.

A zürichi gyógypedagógiai szeminárium munkaterve folytonosan növekszik, s jelenleg a következőleg tagozódik:

a.) Éves tagozat. A gyógypedagógiai szeminárium éves tagozatába felvételt nyernek elemi iskolai és középiskolai végzettségű jelöltek, valamint kis számban óvónők, gondozónők és intézeti nevelőnők. A nyári félévben a fejlődésükben gátolt gyermekek megismerésének és értékelésének anyaga köréből hallgatnak előadásokat, a téli félévben pedig az ezekkel való gyógypedagógiai eljárás nyomul előtérbe olyképpen, hogy a jelöltek szabad idejükben az egyes intézetekben és iskolákban gyakorlatilag tevékenykednek. Az előadásokat a jelöltek részben az egyetemen hallgatják, részben a gyógypedagógiai szemináriumban. Ez kizárólag részükre van berendezve és ugyanitt foglalkoznak szemináriumi gyakorlatokkal is.

Miként más társadalmi ténykedést felölelő pályákon, nálunk is első és főkérdés a pályára való alkalmatosság kérdése. A gyógypedagógiai szemináriumba való felvétel előfeltétele az, hogy a jelöltek előzetesen valamely népiskolában vagy más gyógypedagógiai terüle-

ten már eredményesen működtek és jellemileg kifogástalanok legyenek. Sajnos e követelmények dacára azt tapasztaltuk, hogy a gyógypedagógiai pályára nem mindig alkalmas egyének kerülnek. A helyes kiválasztást különösen az nehezíti meg, hogy a jelöltek a kiképzés költségeit legnagyobb részben önmaguk viselik; emiatt sokan eleve is távol maradnak a gyógypedagógiai pályáról, bár megvolna a pályára való alkalmasságuk és hajlamuk.

Minden tekintetben kielégítő válogatás e tekintetben csak akkor volna lehetséges, ha a jelöltek a képzés idejére teljes fizetéssel szabadságotatnának, avagy megfelelő ösztöndíjak állanának rendelkezésükre.

b.) Minden évben rendez a gyógypedagógiai szeminárium a már végzett gyógypedagógusok részére továbbképző, vagy ú. n. ismétlő tanfolyamokat, amelyek egy vagy több hétig tartanak.

c.) A gyógypedagógiai szeminárium ezenkívül 3—6 napi időtartammal a néptanítók részére rendez az egyes kantonokban a gyógypedagógiát általánosságban ismertető tanfolyamokat. E tanfolyamok arra szolgálnak, hogy megdöntsék azt az általános és sokszor rosszindulatú felfogást, ami az ú. n. „ostoba gyermekekkel” szemben fennáll. E tanfolyamok megértetni igyekeznek a hallgatósággal, hogy vannak gyermekek, akiknek az iskola nehézségeket okoz, akik könnyen kifáradnak, másrészt, hogy megadja az utat és módot, hogy miként kell és lehet mentől korábban azon gyermekeket gyógypedagógiai intézetekbe utalni, akik a tanítóságnak és az akadálymentesen fejlődő gyermeknek gátlói, teherterelei.

d.) A gyógypedagógiai szeminárium felvilágosítással szolgál mindennemű gyógypedagógiai ügyben és pedig: a gyógypedagógiai iskoláknak, intézeteknek, hatóságoknak, néptanítóknak, valamint a szülőknek.

e.) A gyógypedagógiai szeminárium kezdettől fogva állandó nevelési tanácsadással foglalkozik, melynek szervezete úgy épült, hogy tulajdonképpen gyógypedagógiai poliklinikául szolgál.

f.) A gyógypedagógiai szemináriummal kapcsolatban a szülők és a tanítóság, valamint a nagy nyilvánosság számára előadás-sorozatokat tartunk. Céljuk, hogy megvilágítsák mindazt, ahogy általánosságban a fejlődésükben gátolt gyermekekkel eljárni szükséges és célszerű. De ugyanezen célt szolgálják a különböző kiadványok is, amelyek részben nevelési kérdésekkel, részben profilaktikus problémákkal foglalkoznak.

g.) A zürichi gyógypedagógiai szeminárium vezetője az egyetem bölcsészeti fakultásának tanára, miáltal megvalósulást nyert, hogy minden egyetemi hallgató, mint mellékszaktól hallgathassa a gyógypedagógiát és ezáltal bár szerény módon, de összeköttetésben áll a gyógypedagógiai szeminárium a tanítói akadémiaakkal, a jogi, teológiai, orvosi fakultásokkal. A zürichi egyetemen a gyógypedagógiai tanszék 1931-ben szerveztetett meg és így tudomásunk szerint Zürich a legelső, ahol a gyógypedagógia számára külön egyetemi tanszék állított fel. E példát követte Svájcban pár évvel ezelőtt a freiburgi egyetem. Németország is jelenleg ily eredmények elérésére törekszik, bár a jól előkészített törekvések mind ez ideig még nem valósúlhattak meg. —

Minden okunk megvan arra, hogy szívből és hálásan köszönetet mondjunk mindazoknak, akik bennünket Svájcban a gyógypedagógiai képzés kiépítésében segítettek, annál is inkább, mert a mi országunkban a fennálló kulturális, gazdasági, politikai és felekezeti viszonyok miatt, főleg pedig mivel nevelési vonatkozásban a kantonok kizárólagossági jogokat élveznek, az anyagiak előteremtése főleg a társadalmi jólétkonyságra utalt.

Ami eddig megvalósult, az kizárólag olyan emberek érdeme, akik nagy előrelátással és szociális megértéssel szemlélik ügyünket.

Mi magunk tudjuk legjobban, hogy még csak a fejlődés kezdetén állunk; oly fejlődés kezdetén, amely előfeltétele a további előrehaladásnak. Sajnos sokoldalú fáradozásaink dacára sem érhattük el azt, hogy a gyógypedagógiai szemináriumban az elméleti képzést két évre terjesszék ki, mert ezt pénzügyi okok eddig gátolták.

Eljön az az idő, feltétlenül bekövetkezik, hogy a gyógypedagógiát az egész világon időszerű ügynek tekintsék. Ma arra törekszünk, hogy a fáradságos munka útján elért eredményeket megtartsuk, hogy ezáltal a továbbhaladást csendben előkészítsük. Jelenleg leginkább azt nélkülözzük, hogy nincs önálló kutató és gyakorló intézetünk.

Svájcban ez idő szerint három gyógypedagógiai szeminárium működik. Már régóta fennáll a Welschi-Svájcban a Jean-Jacques Rousseau intézet, amelyet újabban „Institut des Sciences de l'Education”-nak neveznek és amely szintén gyógypedagógiai szemináriumként működik; újabban 1935-ben Freiburgban (Svájc) szerveztek egy katolikus gyógypedagógiai szemináriumot.*)

Nagy elégtétel nekünk, hogy a mi svájci törekvéseink szolgáltak mintául Hollandiának, Dániának, Svédországnak és Norvégiának. 1937. óta Zürich székhellyel megalakult az ugyanezen évben Budapesten alakított Gyógypedagógiai Nemzetközi Társaság, melynek legközelebbi, ma valóban nem könnyű feladata az, hogy a svájci országos kiállítással kapcsolatban megrendezze az első nemzetközi gyógypedagógiai kongresszust, amelynek idejét 1939. június 17—21-ben alapítottuk meg.

II.

Az eddigi fejtegetések azt a felismerést készítik elő, hogy a gyógypedagógia a szakproblematikáján át elvezet bennünket az emberi élet egyéni és társas életformáinak megértéséhez.

1.) A gyógypedagógus, miként az orvos, állandóan átéli azt a tragikumot, ami egyfelől a kutatási szándék, másrészlről a segíteni akarás kettősségéből adódik. A gyógypedagógus mindenképen segíteni akar, ezért visel felelősséget, de egyben lépést akar tartani a tudással is, ami pedig megköveteli a kutatást, a mindig több kutatási lehetőséget, mert csak így tud igazán segíteni. A döntő kérdés számára az: kinek a nevében vagyok gyógypedagógus? A válasz háromféle módon adható: a.) mindent önmagamért teszek, önmagamért kutatok és segítek. Az indíték ez esetben az egyéni boldogságom emelése azért, hogy mentesítsem magam minden egyénileg kellemetlentől, egyéni korlátozottságtól. Ez esetben a kutatás és a segítség motívumai tiszta egoismusból táplálkoznak. b.) A kutatást és a segítséget

*) A freiburgi egyetem gyógypedagógiai tanszékének jelenlegi tanára dr. Linus Bopp.

végezhetjük továbbá azért, mert ezt követeli meg az emberi társadalom, ezt követeli meg a nép jólétének fokozása és elősegítése. Ez esetben a kollektív „én” lép az individuális „én” helyébe s ezért mindazon törekvések, amelyek bár a közhaszon vagy a jótékonyság jegyében valósulnak meg, voltaképpen az „én” érdekének emelésére és az „én” érdekének biztosítására vezethetők vissza, párosulva az én-veszélyeztetés és az én-korlátozás lehetőségének elkerülésével.

c.) Felfogásunk e tekintetben az, hogy a kutatás és segítség feladatát általában, azonban különösképpen a gyógypedagógiában csak akkor végezhetjük igazán felemelő módon, ha ez vallásos hitből fakad, ha sem a segítségnek, sem a kutatásnak nincs öncélja, hanem mindkettő mint istenszolgálat jut kifejezésre. Csak így viselhető el az a tragikum, hogy cselekedni vagyok kénytelen akkor is, amikor még alig tudok valamit. Csakis a vallásos meggyőződésen keresztül lehet megnyugtatóan megoldani azt, ami igen világosan nyilvánul meg két nagy alkotó és segítő elme: Hipokrates és Paracelsus felfogásában.

2.) Másik nem kevésbé fontos kérdés, amely azonban messzire túlterjed a gyógypedagógián, mint szaktudományon, az ember értékelésének kérdése. Vajjon az ember minden dolognak mértéke? Vajjon értékmérője önmagának is? S ha igen, ki jogosult véglegesen dönteni afölött, hogy mely emberi élet értéktelen és melyik értékes? Kit lehet megbízni azzal, hogy ítéletet mondjon arról, hogy valakit, mint az élet szempontjából értéktelent, meg szabad és meg kell semmisíteni? Ha az ember e feladatra önmagát alkalmasnak tartja, úgy e felfogás csak a titanismus, az önistenítés gondolatában végződhetik, melynek végső következménye mindenkinek küzdelme mindenki ellen. Avagy beismeri-e vajjon az ember, hogy csak relatív értelemben tud értékelni, miután az emberiség története őt az értékelési szempontok örökös és folytonos váltakozására eszmélteti? Mentesci-e vajjon az emberiséget e belátás önteltségétől, hogy csakis ő alkalmas az emberi értékek, csekélyértékűségek és értéktelenségek végső felismerésére és megismerésére. A bölcsesség irányította szerénységből két út vezet kifelé: az első a nemes resignatio-, a másik a vallásos hit útja, hisz a normális-anormális fogalmak elvetését is e gondolatok és ezen gondolatok alapján kialakult belátás tette lehetővé és kötelezővé.

3.) Ezzel elérkeztünk egy távolabbi, nemcsak a gyógypedagógusokat s orvosokat érdeklő kérdéshez, amely mindnyájunkat egyformán terhel t. i. a szenvedés értelméhez, lényegéhez. A szükkölködések órája mindnyájunk közös birtoka, ez az örökké első és utolsó kisérőnk, ez az, ami a születéssel és halállal határolt emberi életben mindvégig döntő jelentőségű.

A titanismus álláspontjára helyezkedő ember előtt a szenvedés indokolatlan. A titanismus álláspontján álló ember mindenképpen arra törekszik, hogy a szenvedéstől személyét megóvja, ettől magát mentesítse. Nem törődik azzal, hogy önmagát mentesítve másokat szenvedésbe dönt, mert ez reá nézve nem lényeges.

A szenvedést csakis a hívő ember tudja igazán értelemszerűen felismerni. A szenvedés individuális értelemben nem más, mint az emberi mulandóság felismerése és ezzel annak beismerése, hogy az ember önmagában felette korlátolt. Ily lelkiülettel az ember mindaddig harcol a szenvedéssel, mígnem az isteni Gondviselés megismerésével el nem jut e kérdéshez: Halál, hol a te fulánkod?

Szociális értelemben akkor tudjuk a szenvedést megérteni, ha hívő lélekkel ezt úgy fogjuk fel, mint az életerőnek a szenvedéssel való bölcs és előre meghatározott küzdelmét. A hívő tudja azt, amit a világtörténelem szemléltetően bizonyít, amit ezer és ezer egyéni élet-történet igazol, hogy az élet és a világ sorsa szenvedés nélkül elerőtlenedés, fokozatos elgyengülés, minthogy a szükség és a veszedelem az emberiség legnagyobb erőforrása s ha ezek elszikkadnak, akkor a boldogok paradicsoma igen gyorsan átalakulna „az életjáradékos neurotikusok” társadalmává.

4.) A szenvedés elleni küzdelemnek különleges feladata a „szaporodás elleni védekezés szempontjából csökkentértékű alanyjakak” elleni védekezés. E probléma manapság mind szélesebb és szélesebb körben vet hullámokat s miután a kérdést övező féltudás megtorpant e keresztútnál: vajjon sterilizáció, avagy gyógypedagógia és gyámolítás-e? — kötelességszerűen erre is rá kell világítanunk.

Mindenekelőtt megállapíthatjuk, hogy már jóval az újkori faj-higiéna keletkezése előtt minden komoly népjóléti munkásság arra irányult, hogy mindazon esetekben, amidőn a tudományos felismerés alapján a továbbszaporodás valószínűen csökkent értékűséget eredményezne, a továbbszaporodást meggátolja.

A kérdésnek ilyen alakításából három dolgot kívánunk kifejezésre juttatni. Így első sorban azt, hogy a világszemléletük alapján még elfogulttá nem vált eugenetikai kutatóknak az átöröklés kérdésében, különösen a rendellenességek lényeges területeit illetőleg, hátrahagyott állásfoglalásuk nincs, minthogy az abnormalitás kérdése még nincs kellőleg felfedve. Minden ellentétes véleménnyel szemben — a statisztika itt nem feltétlen bizonyíték, gyakran még vissza is lehet élni vele — igen fontos kivételek mutatkoznak, melyek nem a szabályt erősítik, hanem további és alaposabb kutatásokra készítetnek. Hiszen még azon esetekben is, ahol az öröklési folyamatok ismerete már a valószínűséggel határos bizonyosságot igényelhet, fennáll mint további kérdés a terhelttség fokának eldöntése és ezzel a korábban felállított valószínűség önkényessége. Felette fontos kérdés, hogy gyengeelméjűség és psychopáthia mily fokozatában lehet szó sterilizálásról? Közismert tény, hogy a szaporodással járó veszély annál nagyobb, minél kisebb fokú gyengeelméjűségben, vagy psychopáthiában szenved az egyén. A könnyű fokban megnyilvánuló gyengeelméjűséget és psychopáthiát a környezet legtöbbször nem ismeri fel, avagy ezeket csupán sajátos jellegűeknek, egyszerűen érdekesnek, néha még vonzóknak is tartja, de korántsem örökletesen terheltnek. Ha ily esetekben is sterilizálni szándékoznánk, úgy az elhatároló munkának nem lenne se vége, se hossza. Mindehhez járul még az a mindnyájunk által jólismert tény is, hogy a neuropáthiás és psychopáthiás konstitutíójú egyének bizonyos körülmények mellett igen nagy teljesítményekre képesek. Művészetben, technikában, tudományban, a gazdasági és a szociális életben, különösen pedig a politikai eszmeáramlatok érvényesítésében és felfedezésében a neuro- és psychopáthiás egyének igen nagy szerepet játszanak, gyakran ők járnak az élen. Az eszményi értelemben egészséges, a lelkileg teljesen kiegyensúlyozott átlagember nagy és különös teljesítményekre nem igen vállalkozik. Ezekkel szemben majdnem teljesen csődöt mond a jóslás szándéka. A minden tekintetben egészséges nép, népesedési átlageredményei folytán, igen

gyorsan a visszafejlődés állapotába kerülne, mert magasabb emberi teljesítményekre mindinkább alkalmatlanabbá válna.

Felületes előítélet, amit ugyancsak le kell küzdenünk, a gyengeelmű leányok és asszonyok ledérségének kérdése. Az a tapasztalatunk, hogy korántsem áll fenn az a hiedelem, mintha szekszuális tekintetben a gyengeelmű egyének erotikus beállítottságúak lennének s hogy raffinált csábító készségük következtében környezetükre veszélyt jelentenének. Az igazság az, hogy rendszerint ők az áldozatok, áldozatai az úgynevezett normális csábítóknak, azoknak, akik a szellemi gyengeséget kihasználják, vagy azt mentesítő körülménynek tartják saját bűnözésük számára. A teherbe döntött gyengeelmű leányok és asszonyok nagyszámú elfogulatlan vizsgálata deríthet csupán ezen előítélet jogos vagy jogtalan voltára megnyugtató világosságot.

Igaz azonban az is, hogy a sterilizált gyengeelmű leányok azáltal, hogy szabad prédáivá válhatnak a rosszul nevelt és züllött egyéneknek, veszélyeztetik egyrészt az ú. n. normálisok erkölcsiségét nemí szempontból, másrészt a veneriás betegségek terjesztésével rontják a közegészségügyet.

Megfontolandó végül az is, hogy a sterilizációs törvény igen könnyen „szegény-ellenes törvénné” válhatik, minthogy a gazdagnak könnyen áll módjában törvényszéki tárgyalások alkalmával szakvéleménnyel bizonyítani, hogy az örökléses folyamat kellőleg nem igazolható vagy a sterilizáció különböző okokból végre nem hajtható.

Mi Svájcban megkíséreljük továbbra is sterilizációs törvény nélkül a boldogulást, mert az a felfogásunk, hogy ez csak a legutolsó rendszabály lehet, nem pedig a legelső. A sterilizációs törvényt csak akkor lehet és szabad alkalmazni, ha enyhébb és az emberi méltóságot kevésbé sértő egyéb rendszabályok útján a nem kívánatos szaporodást meggátolni nem lehet. Ilyen lehetőség a ma még kellő mértékben ki nem aknázott ú. n. „törődő gyámolítás”. A magán- valamint a társadalmilag szervezett gyámolítás a nehezen nevelhető gyermekek, fiatalok és felnőttek körül ma még gyakran hitelét veszti, mert a gyámolítással kapcsolatos tapasztalatokat kellőleg nem használjuk ki, ezeket megfelelő következményeikkel nem alkalmazzuk. Hiányzik a bátorságunk, nincs meg a személyes felelősség készségén alapuló akaratunk ahhoz, hogy bizonyos meghatározott időpontban a szociális érdeket az egyéni érdek elé helyezzük; a helyett, hogy a „javíthatatlankokat,” a „mindig visszaesőket”, „megrögzött bűnözőket” óvóintézetekbe helyeznők, újból és újra kezdjük velük az egyéni foglalkozást, a „próbáljunk meg még egyszer mindent előlről” elve alapján. E felületesség és voltaképeni hanyagság oka az, hogy nincsenek a szegény növendékek számára oly megfelelő intézményeink, mint amilyenek pl. a gazdaságilag jó viszonyok között élők részére berendezett idegpszichológiai intézmények. Mi Svájcban egy ú. n. „közbeeső intézmény” megszervezését követeljük, mely az elme-, gyógy- és ápoló intézet, valamint a javítást célzó dologházak között állana, esetleg mindegyikét magába foglalná. Ha ily természetesén zárt intézeteink lennének, úgy meg lenne a lehetőség arra, hogy az egyénben rejlő pozitív erőmaradványok kihasználtságának, ami mind egyéni, mind társadalmi szempontból igen nagy nyereség lenne. Természetes, hogy gyámolítási és óvó-törvényeink általában kiegészítésre szorúlnak; a gondnokság és a terv-

szérű törődő-gyámolítás kérdésében azonban már ma is sok üdvöst lehetne életbeléptetni különösen a megelőzés szempontjából, ha a gyám több lendületet és bátorságot vinne munkájába. A közbeeső intézményeket is gyógypedagógiai szellemnek kell áthatnia, azaz az egyes esetek megállapításában és értékelésében tévedések támadhatnak, melyek javíthatók, helyesbíthetők, holott a sterilizálás ténye többé már nem változtatható. Különben is jó tudnunk, hogy magukat a sterilizáltakat, és főképpen őket, állandó törődő-gondozásban kell részécsenünk.

A sterilizáció és fajhigiéna szövevényes kérdéseiből mindössze néhány szempontot ragadtunk ki. A világszemléletükben különböző álláspontot képviselő szakemberek e probléma kérdéseit aszerint ítélik meg, amilyen a világnézetük, de bonyolódik e problémák kérdéseinek szövedéke aszerint is, ahogy ismereteink és tapasztalataink e téren bővülnek. Minket svájciakat e probléma azért érdekel különöcsben, mert Waadt-kanton volt az első állam Európában, amely sterilizációs törvényt hozott.

Korántsem bizonytalan érzés, feltétlenül észszerű meggyőződésünk az, hogy csak az egyéni és társadalmi szenvedés sokoldalú és tényleges okai fedhetik fel, adhatják meg a szenvedés igazi értelmét s mivel a szenvedés a gyógypedagógiához közel fekszik, a gyógypedagógia időszerűsége és jogosultsága kézenfekvő. Az időszerű szociális magatartás motívumainak kritikai értékelése minden ország szellemi védelme. Az önámítás sehol sem olyan veszedelmes, mint éppen a társadalompolitika terén. E téren Svájc anyagilag és szervezetileg elsőrendű, e tekintetben Svájc az élen jár. Vigyázzunk azonban, hogy a szervezés ne fojtsa meg a szellemet, mely a szervezetet teremtette. A Rütlin a szeretet és nem az erőszak alapozta demokráciánkat, amelyet népünk ezért minden veszély ellenére is mind ez ideig megtartott. Mi mindnyájan jól tudjuk, hogy a demokrácia csak akkor állhat fenn, ha minden egyes ember elérheti azt, hogy a szív és a szellem arisztokratája legyen.

S Z A K I R O D A L O M

Az Osztrák Gyógypedagógiai Társaság tanulmányútja Budapesten.

A. Maller cikke a „Zeitschrift für Heilpädagogik 1938. 1. számában.”

Elismeréssel adózik azért a sok hasznos ismeretért, szíves vendéglátásáért, melyet a magyar gyógypedagógiai intézmények adtak, melyben a magyar gyógypedagógusok őket részesítették budapesti tanulmányútjuk alkalmával. Cikkében általánosságban méltatja *dr. Ranschburg Pál* rendkívüli érdemeit és hálával adózik mindazon tapasztalatokért, melyeket általában a magyar gyógyító-nevelés intézményeiben kutatási és gyakorlati eredmények gyanánt észlelhetett a társaság minden tagja. Különösképpen méltatja azonban a tanárképző főiskolánk szervezetét, tanulmányi egységét, méltatja a tanárképző főiskolával kapcsolatos pszichológiai laboratórium kutatási eredményeit és a *Bárczi-féle* eljárás meglepő tényeit. Azzal fejezi be méltatását.

tató és értékelő cikkét, hogy a budapesti tanulmányút nyeresége nemcsak az ismeretek gazdagodásában mutatkozik, hanem azoknak a személyi kapcsolatoknak fonódásában is, melyek Budapesten mély baráti érzületekké alakultak.

Szabó Zoltán: Az átöröklés. Az általános örökléstudomány elemei figyelemmel a gazdasági és orvosi vonatkozásokra. Kir. Magy. Természettudományi Társulat kiadása Budapest, 1938. 444 old., 6 táblával és 256 szövegek közötti képpel. Ara 20 P.

Szabó professzornak, aki eddig is bőséges természettel gazdagította a természettudományok tárházait, most megjelent munkája eseménye a magyar tudományos irodalomnak. De a külföldi irodalomban is alig van újabb, nagyobb összefoglaló mű, mely az öröklődés nagyszabásúan kialakult tudományának általános és részletkérdéseit, a legújabb kor örökléskutatásainak eredményeit tárgyilagosabban ismertetné és világítaná meg, mint ez a sokrétű és tartalmi gazdagságában rendkívüli arányokra méretezett munka, melyben csupán tiszta tudományosság érvényesül. Amit közöl, az a tudomány mai állása szerint egyöntetűen elfogadott igazságnak számít. A bevezető fejezet az örökléskutatások történetének áttekintését adja, amiből látszik, hogy az örökléstudomány fejlődése különösen négy biológiai tudományág fejlődésével kapcsolatos. E négy tudományág a sejttan, a fejlődéstan, az életmódtan és a származástan. Az örökléstudomány e négy tudomány között központi helyzetet foglal el. Az elvont tudományokkal való kapcsolatot pedig kiegészíti az örökléstudomány kapcsolata a gyakorlattal, az „élet”-tel. A könyv ezután nyolc nagy fejezetre oszlik. Az elsőtben meghatározza a szerző a változékonyság és öröklékenység, a genotípus, fenotípus fogalmát, szellemesen állítja fel az alkatnak képletét, csoportosítja, osztályozza a megváltozásokat, elhatárolja a látszólagos öröklést a valóságtól s részletesen ismerteti a variációs statisztikai módszereket és a megváltozások biometrikai értékelését. Majd a kombinációs öröklés alapjelenségeit, a mendelizmus törvényszerűségeit tárgyalja, az átöröklés sejtteni alapjainak ismertetése után pedig az átöröklés bonyodalmaival taglalja, részletesen fejtegeti az új tulajdonságok összetevődésének, a rejtett génnek érvényesülésének, a többszöri ellenlábasságnak, a többirányú génhatásnak, a haláltokozó összetételnek, a génkapcsolódásnak, a génkicserélődésnek jelenségeit. A következő fejezetekben a nemiség és az öröklés kapcsolatos kérdéseivel, az ivar öröklésével, a nemiséggel összefüggő öröklésmentekkel foglalkozik, ezután az öröklődő megváltozások keletkezésének folyamatát írja le és megvizsgálja e folyamat természetét és összefüggését a génekkel, valamint a kromoszómákkal s megvilágítja a mutációk származástani értékét. Különösen a kromoszómakutatás eredményei alapján új megvilágításban magyarázza, mit jelent a származás fogalma örökléstudományi szempontból és a származás genetikai értelmezéséből vezeti le a rokonság génikus értelmezését, feltárja a beltenyésztés és keresztezés szerepét az öröklődésben. Mindezeknek az ismereteknek alapján végezetül az ember átöröklési jelenségeivel, a család- és ikerkutatás módszereivel, majd az örökléskutatások hasznosításával foglalkozik ismertette a növény- és állatnemesítés és az emberi eugenika célkitűzéseit. Nagy erőssége a könyvnek a sok kép

és eredeti ábra; alig van külföldi mű, amely ily gazdag képanyaggal magyarázná a szöveget, amely ilyképpen nemcsak olvashatóbbá, de sokkal érthetőbbé is válik. Szabó professzor munkájának jelentősége tárgyának éppen gyakorlati, orvosi, pedagógiai, gazdasági vonatkozásainál fogva messze túlemelkedik szűkebb érdekkörének határain és mindazoknak legteljesebb elismerésére tarthat igényt, akik az örökléstudomány terén dolgoznak, vagy aziránt érdeklődnek.

Naményi.

H. H. Newman F. N. Freeman K. J. Holzinger: *Twins. A Study of Heredity and Environment*. Chicago: The University of Chicago Press 1937. 369 old. Ára 4 dollár.

Minden élőlénynek, így az embernek fejlődésében is az öröklött hajlamosságok és a környezeti hatások erői találkoznak össze és határozzák meg az egyén megjelenési formáját, jellegét, ami eszerint nem egyéb, mint a belső és külső tényezőknek eredője. Az öröklés és környezet problémája a magjai az ikerkutatásnak. A két erőcsoport közül a környezeti befolyások hatáslehetőségeiről természetesen csak akkor kaphatunk kellő képet, ha azonos környezetben élő azonos genotípusú egyéneket — tehát egyetetés ikreket — hasonlíthatunk össze, melyek különböző környezetbe kerültek. A környezeti hatás annál szembetűnőbb lesz, minél eltérőbbek a környezeti viszonyok, melyek közt az ikertestvérek élnek. Míg az összehasonlításnak ez a módszere — vagyis eltérő környezetű egyetetés ikreknek azonos környezetű egyetetésekkel való összehasonlítása — a környezet befolyását mutatja, addig azonos környezetű kétetés ikreknek azonos környezetű egyetetés ikrekkel való összehasonlítása, illetőleg az ebből származó különbségek az öröklés befolyását igazolják. Rendkívüli jelentőséggel bír tehát az olyan egyetetés ikerpárok vizsgálata, melyek már kora ifjúságukban szakadtak el egymástól, különböző környezetben nőttek fel és nevelkedtek. Különösen a szellemi tulajdonságok, az értelmiség és jellem öröklődése szempontjából nagy értékűek az ilyen vizsgálatok, melyek mint kísérletek is rendkívüli érdekességre tarthatnának számot. Egymástól külön nevelkedett egyetetés ikrek természetesen nagyon ritkák. A szerzőknek sikerült Amerikában 19 ilyen párt felfedezni és átvizsgálni. Hasonló kiterjedésű ily irányú vizsgálatokat másutt eddig még nem végeztek. Könyvükben ezeknek az ikreknek részletes biológiai, pszichológiai és statisztikai elemzéséről számolnak be, ami munkájuk legjelentősebb részét teszi ki; összehasonlítást végeztek azonkívül együttnevelkedett 50 pár egyetetés és 50 pár kétetés iker között. Tíz éven át végzett vizsgálódásaiknak elismerő méltánylása mellett kutatásaikból mégis azt kell megállapítanunk, hogy a szerzőknek törekvése a „Nature-Nurture“-problémát külön nevelkedett ikrek vizsgálatának segítségével megoldani, nem vezetett egyöntetű pozitív eredményre. És nem volt elérhető a különböző ikercsoportokon végzett tesztvizsgálatok összehasonlítása alapján a két erőcsoport hatásnagyságának — mint egy egyszerű képlet alakjában való — számbeli meghatározása sem. Az ilyen számítások egyébként is értéktelenek volnának és megtévesztésre adhatnának alkalmat. A szerzők túlsokat vártak tesztjeik használhatóságától. Pedig az intelligenciatesztekkel sohasem lehet magát az örökletes alapot, csak valamely

(pl. iskolai, tanulásbeli) teljesítményt megállapítani, mert nincsenek tesztek, melyek nem volnának valamiképpen „környezeti tartalommal megterhelve.” Vizsgálataik mindazonáltal értékes betekintést engednek az értelem, vérmérséklet és jellem hajlamainak megváltozásbeli szélességébe teljesen eltérő környezeti viszonyok mellett.

Naményi.

1. **Cyril Burt: The Subnormal Mind.** London: Oxford University Press. 1937. 372 old. Ára 10 s. 6 d.
2. **Cyril Burt: The Backward Child.** London: University of London Press. 1937. 694 old. Ára 20 s.

1. Burt, aki az intelligenciavizsgálati módszerek kidolgozása terén vezető helyet foglal el az angol pszichológusok között és a Binet-teszteket angol talajba ültette át, könyvében a „szubnormális” elme fogalmát legtágabb értelmében alkalmazza. Az első fejezet kitűnő vázlat a normális elme szerkezetének és általános leírása a normális tulajdonságok vizsgálatára szolgáló eljárásoknak. Ez tulajdonképpen az alapépítménye a könyvnek, majd ebből kiindulva sorra veszi a normálistól való különböző értelmi, érzelmi, erkölcsi, vérmérsékleti és jellembeli eltéréseket a határterületeken át a szélső rendellenességekig. Az értelmi rendellenességek képviselői az elmefogyatékosok, gyengetehetségűek, iskolai előmenetelben visszamaradtak, korlátoltak, rossz tanulók, nehezen nevelhetők, az erkölcsi fogyatékosokéi a bűnözők, míg a többiek a neurózisok („thymosisok”) változatos csoportjába sorozza. A neurózisok osztályozásában inkább típusok, mint egységek szerint jár el. Két nagy csoportba, az „aszténiás” és a „szténiás” neurózisok csoportjába foglalja egyrészt a neuraszténiát, az általános félelmi állapotokat, a félelmi neurózisokat, másrészt a haragindulatneurózist, a kényszerneurózist, a hisztériás konverziót. Behatóan foglalkozik az elméleti szubnormalitás felismerésével, a megfigyelési és kísérleti módszerekkel, valamint előfordulásukkal mindkét nembeli gyermekeknél és felnőtteknél. Nagy gyakorlati jelentőséget tulajdonít a szerző a neurózisok, mint szociális zavarok felismerésének. Világos okfejtés, logikus felépítés, a fogalmak finom tisztázására, pszichológiai elmélyülés mellett a problémák leegyszerűsítésére való törekvés nagy értékei a könyv minden fejezetének, melyekben a szerző kiterjedt személyes tapasztalataira, saját eredeti megfigyeléseire támaszkodik.

2. Aminek előbbi könyve egyik fejezetében rövid foglalatát adja a szerző, azt ez a munkája hatalmas keretekben tárgyalja. Talán túlságosan sok is mindaz, amit Burt a „visszamaradt” gyermek cím alatt belezsúfol terjedelmes munkájába. Az iskolai előmenetelben visszamaradt gyermekek, akik osztályukkal nem képesek lépést tartani, nem homogén csoport. A visszamaradottság oka rendkívül különböző és igen sok esetben nem egy tényező, hanem különböző tényezőknek a szövődése a visszamaradottság előidézője. Kedvezőtlen szociális helyzet és iskolai feltételek, testi fejlődési zavarok, rossz általános egészségi állapot és testi betegségek, érzékszervi gyengeség és fogyatékoságok, izom- és mozgásgyengeség, balkezesség, beszédhibák, általános és különleges értelmi gyengeség, vérmérséklet- és jellembeli, erkölcsi hibák hosszú sorozata a meghatározó okoknak, melyeket a szerző minden részletességgel és alapossággal ismertet, szükségképpen

belékapcsolva tárgyalása menetébe úgy az elméleti, mint a gyakorlati kérdéseket. Végso következtetéseit sok száz londoni és birminghami iskolásgyermek vizsgálatából vonja le. Ezek szerint a visszamaradottság legfőbb oka — az eseteknek kb. 70%-ban — a gyermekek csökkent értelmi képessége (ezeknek intelligenciahányadosa 70 és 85 között van). A fent elsorolt többi tényező csupán kisebb szerepet játszik, testi gyengesség és rossztápláltság nem számít másnak, csupán járulékos tényezőnek. Az értelmi fogyatékoság gyakran öröklött. A százalékos megoszlást illetőleg Burt számításai szerint az angol iskolásgyermekeknek 10%-a kifejezetten visszamaradott. Nézete szerint a visszamaradt gyermek nem oktatható és nevelhető a tömegben és ezért külön osztályok vagy iskolák felállítását tartja szükségesnek a többi gyermekek, a tanítók és maguk a visszamaradottak érdekében. Határozott képviselője az elkülönítés elvének, ellentétben a Board of Education legújabb köriratának hivatalos állásfoglalásával.

Naményi.

R. Lotze: Zwillinge. Einführung in die Zwillingsforschung. Verlag Hohenlohisches Buchhandlung Ferd. Rau, Oehringen 1937. 166 old. Ara 4.50 RM.

Francis Galton, az emberi örökléstan tulajdonképeni megalapítója volt az első, aki zseniális meglátással ismerte fel az ikrek vizsgálatának jelentőségét az öröklés hatalmának és a környezeti életfeltételek befolyásának elhatárolása szempontjából és kristálytisztá viláosság-gal egyszeriben feltárta az ikerkutatás egész lényegét és minden alapvető gondolatát. De, dacára annak, hogy Galton óta az ikerkutatás megfigyelési anyaga tetemesen megnövekedett, fogalmai tisztázódtak és finomultak, kutatási módja mindinkább kiépül és legtöbb lehetőséget nyújt az emberi örökletes alapok megbizonyosodásának és modifikációs szélességének kutatására, — valójában nem sokban szárnyalta túl Galton alapvető eredményeit. Lotze gazdagon illusztrált kitűnő könyve figyelemmel van az ikerkutatás minden lényeges kérdésére. Behatóan foglalkozik az ikrek keletkezésének biológiájával a növény- és állatvilágban, az emberi torzképződményekkel, az ikermetódus jelentőségével az emberi örökléskutatásban, az ikerdiagnózissal, az ikerszületések gyakoriságával, az ikerterhesség öröklődésével, az egypetés ikrek szimetriaviszonyaival. Majd a különleges ikerkutatásnak a testi és szellemi tulajdonságokra vonatkozó eredményeit foglalja össze; részletesen ismerteti azokat a vizsgálatokat, amelyek ikerpárok bűnözésével foglalkoztak és az íráshasonlóságról szóló fejtegetéseit azzal a megállapítással végzi, hogy a tudományos grafológia megalapozására a legmegbízhatóbb anyagot az azonos ikrek írásvizsgálata szolgáltatja. A személyiség kialakulására gyakorolt környezethatás kérdését azon vizsgálatok alapján fejtegeti, amelyeket amerikai kutatók egymástól elszakadt, különböző környezetben nevelkedett egypetés ikreken végeztek. Az utolsó fejezetekben a tudománynak és költészetnek az ikerkérdésben való találkozásáról és az ikerkutatásnak a szűkebb értelemben vett biológiai területen túl terjedő általános jelentőségéről szól. Annál a nagy érdeklődésnél fogva, mely ma az ikerkérdéssel összefüggő minden kérdés iránt megnyilvánul, hézagpótló munkát végzett a szerző, midőn az ikerkutatás eddigi eredményeinek egybefoglalásával az emberi örökléstan e nagy-

fontosságú területének megismerését széles körök számára tette hozzáférhetővé. A könyv pompás kiállítása vetekedik kítűnő tartalmával.

Naményi.

Siketnémák és nagyothalló gyermekek hallásfejlesztése. Irta: *Kanizsai Dezső* siketnéma intézeti igazgató. Megjelent a „*Gyógyászat*” c. folyóirat 1937. évi 21—34. számában.

A szerző munkájának célját értekezése végén abban jelöli meg, hogy elsősorban adatokat kíván szolgáltatni ahhoz, hogy a tudatos hallás létrejöttének koordinációjában a hallás környi érzékszervét illeti a főszerep. Továbbá, hogy a különböző hangok elkülönülésének munkája a környi érzékszervnek, mint hangelemző készüléknek a működésétől is függ. Igazolni kívánja azt is, hogy a teljesen siketeknek minősítetteknel is többnyire hallási pontokra talált. A rejtett hallási szigetek és hallási pontok erős hallási ingerekkel kimutathatók. A hangadagolási gyógyeljárásból álló kezelés pedig vitán felül azt mutatja, hogy a mélyen rejtett és csak igen erősen ható hangingerekre válaszoló hallási szigetek érzékenyebbekké válnak, míg a siket későbbi hallási formája azt mutatja, hogy a hallási szigetek később csökkentett erősségű hangenergiával elérhetőek, sőt, beszédhallás számára beérlelhetőek.

Nézzük végig a munka gondolatmenetét és kísérleteinek eredményeit, melyek a szerzőt ezekhez a következtetésekhez, mint végeredményekhez vezették.

Aki hallásfejlesztéssel akar foglalkozni, annak tudnia kell, melyek a tudatos hallás tényezői. A tudomány mai állása mellett ezek a tényezők még nincsenek tisztázva. Így a kutató számára igen sok kérdés és megoldandó feladat vetődik fel. Mindenesetre az *orvostudomány eddigi megállapítása szerint a tudatos hallás létrejötténél legfontosabb szerep a környi érzékszervet illeti.* Ezt igazolják azok a kísérletek, melyeket *Ewald, Tullio, Jellinek, Kallischer* s *ujabban Kepes-Kanizsai* végeztek a labyrinthusuktól és Corti-szervüktől megfosztott kutyákon. *Kepes dr.* 8—10 napos kutyakölyköknek mindkét csigáját felvéste és kikanalazta. Meggyógyulás után *Kanizsai* a kutyákat hanghatásoknak tette ki. A rendszeres hangidomítás eredménye az lett, hogy a kutyák különböző hangszerek hangjaira különböző cselekvéseket végeztek. Tisztán hangingerekre tevékenykedtek. A kutyákról készült szövettani preparátumok azt mutatják, hogy az alapos műtét ellenére is maradtak a végkészülékekben csonkok és hallóideg maradványok.

A siket egyének szövettani vizsgálatai egyetlen esetben sem mutattak olyan nagyfokú elváltozásokat, fejletlenségeket és roncsolásokat, mint a kutyáké.

Pedagógiai kérdés az, hogy vajjon hangingeri kezeléssel odáig fejleszthető-e a fogható érzékszerv, hogy a beszédet felfogni képes legyen? Ha odáig csak egyesek is lesznek fejleszthetőek, annyi bizonyossá vált, hogy sok esetben a legkisebb hallási képességet emelni lehet s éppen ezért a szerző azt kívánja, hogy a céltudatos pedagógiai munka előterébe a hallásfejlesztés kell, hogy lépjen.

A hallásfejlesztés érdekében tett minden kutatást és vizsgálatot tárgyilagosan és tudományosan kell végezni. Ezért elemi követelmény

minden egyénnél a tényállapot pontos kivizsgálása. Ő maga a siketei kivizsgálásánál a Western Electric A. 2. audiometert használja, melynek teljesítőképessége a 32-es C-től oktávonként 8.192-es C-ig terjed. A kivizsgált siketnémáknál alig talált olyat, aki a C-hangokra semmiféle jelzéssel ne válaszolt volna. A siketekről felvett hallásképek azt mutatják, hogy 3 csoportba oszthatók hallásilag. Még pedig az I. csoportba azok tartoznak, akiknél C-512 volt a határ, a 2. csoportba 512—2000-ig, míg a harmadik csoport a 3500 rezgésszámnál magasabb határokon mutatott ki hallási reakciókat. A leletek érdekessége az is, hogy részarányosságot mutat a jobb és bal fül.

Kanizsai minden egyes siketről, vagy nagyothallóról hallásképet vesz fel. Ez a hallásfejlesztés ellenőrzésének tárgyi mértéke, mely szemléltetően tárja elő a hallásfogyatékos állapotát. *Hangkezelést minden esetben csak olyan egyéneknek végez, akik fülész-szakorvos előzetes vizsgálatán estek át s annak ellenőrzésével és segítségével veszik igénybe a gyógypedagógus beavatkozását.* Munkája az elmondottakon kívül sok fontos részletet tartalmaz a hallásfejlesztés elméletére és gyakorlati eljárására vonatkozólag. Több beteg leletét és azokról tett megfigyeléseit is közli.

Ez a kis mű minden szakember számára nemcsak érdekes, de igen fontos olvasmány.

Ganzel Irén.

Herbert Weinert: Kampf den Sprachfehlern! Gyakorlati útmutató a hangzók kiképzésére és javítására. Kiadta a Reichsfachschaft V, Sonderschulen im N. S. Lehrerbund. Megrendelhető: *Armanen-Verlag*, Leipzig. 146 old. Ára 2.60 RM.

A legszűkebbre szabott és feltétlenül szükséges elmélet mellett, ez a könyv valóban a gyakorlat és a szakember számára íródott. Stílusa szabatos, rövid és tömör. Még az idősebb szaktanár is sokszor jut olyan helyzetbe, hogy a hangzóképzésnek más útját kell keresnie, mert eddigi útját nem vezették célhoz? És még az idősebb szaktanárnak is nagyon értékes útmutatásokkal, szabatos gyakorlati eljárásokkal segít *Weinert* könyve. *Weinert* nem ír le elméleti eljárásokat, módszereket, nem tér ki a beszédképzés tág mezejére, hanem szigorúan csakis a hangzóképzéssel foglalkozik és ennek köszönhető, hogy az egyes hangzók kiképzését a leggyakorlatibb és legváltozatosabb alakban ismerteti. A teljes gyakorlatot írja le a gyakorlati szakembernek, ezért aztán különösen a siketnémák, nagyothallók és hibásbeszédűek kezdő tanárai tanulmányozhatják kiváló haszonnal. A legtöbb szakkönyvnek az szokott a hibája lenni, hogy az elmélet tengeréből alig lehet kihalászni a gyakorlatban megvalósíthatót; *Weinert* könyve készen, kézzelfoghatóan és közvetlenül a gyakorlati alkalmazások szinte tökéletes gyűjteményét adja. Hogy ez a könyv nem arra való, hogy az iskolák könyvtárát gyarapítsa, hanem hogy valóban a gyakorlatot végző szakember munkatársa legyen, mutatja az is, hogy maga a német tanítószövetség adta ki. *Ehrhard Polster* rajzai szemléltetik az írott útmutatásokat, valamint értékes része még a könyvnek a hangjelek, a szájképzérendszer és a hangzókiképzéshez használható eszközök gyűjteményes rajza és használati utasítása is.

S. Schulmann A.

A **Beszéd.** Beszédművészeti folyóirat. I. évf. 1. szám. Szerkeszti *Győrffy Tivadar dr.* Évi előfizetési díj 9 P. Egyes szám ára 50 f. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., Horánszky-u. 1. szám III. em. 3.

Április 7-én jelent meg a tudomány és művészet fejlesztésében hézagpótló folyóirat: A Beszéd. Nemcsak retorikai és stilisztikai szempontból taglalja a beszédet, hanem egészen új tudományos szempontból és célja a helyes művészi beszédkészség fejlesztése és tanítása, valamint általában minden beszédnevelési kérdés megtárgyalása. A szerkesztőség elsőrendűen hézagpótló munkát teljesít folyóiratával, mert a beszédet, amely az emberi érvényesülés legfontosabb eszköze, méltó helyre állítja s az egyéni és társadalmi nevelés egyik legkiválóbb tényezőjeként akarja elismertetni és érvényre juttatni minden területen. Az első számban a vezető cikkeket *Meszlényi Marton Elemér*, szfv. tanácsjegyző, beszédművészeti előadó „A beszédművészet tudománya,” *vágvecsei Bubó Tivadar dr.* főorvos-tisztiorvos „A beszéd keletkezésének élettana” és *Sulyomi-Schulmann Adolf* gyógyped. igazgató „A hangos beszéd és a lélek fejlődése” címen írták. Egyéb rovatai: Törvénykezés, Politikai beszéd, Alkalmi és ünnepi beszédek, Hírek, Vidám sorok, Szerkesztői üzenetek. Munkatársai a fenti cikkírókon kívül: *Perlaky Lajos* egyházi író, *Szentimrei Pál* író, *Margitay Lóránd dr.* ügyvéd, *Dene Mihály* igazgató-tanító és *Litteráty Pál* gimn. tanár. Intézeteink figyelmébe és pártolására melegen ajánlom S. Sch. A. a folyóiratot.

Magyar Nyelvvédő Könyv. Közrebocsátották: *Pintér Jenő* és munkatársai. Budapest, 1938. Ára 1 pengő.

Aki szereti nyelvét, megszereti *dr. Pintér Jenő* főigazgató formás, tartalmas kis könyvecskéjét is. Nincsenek benne értekezletek, nem sopánkodik anyanyelvünk romlása miatt, nem kárhoztat és nem dörög új célok követése érdekében. Egyszerűen megállapítja aényt, hogy beszédünk magyartalan, fogalmazásunk homályos, mondataink szövege bonyolult, nem ismerjük a nyelvhelyesség követelményeit és idegen szavakkal tarkítjuk mondanivalóinkat. Amilyen egyszerű ez a megállapítása, olyan egyszerű módját alkalmazza a javításnak is. Csupa időszerű, az eleven életből vett példamondással és sok gyakorlati kifejezéssel mutatja meg, hogyan *kell* beszélnünk, írunk, hogyan *nem szabad* gondolatainkat sem szóban, sem írásban kifejeznünk. Könyve ezáltal világosan látó léleknek világos útjelzője. És mert egyszerűsége mellett rendkívül világos, azért mindenki számára egyúttal a biztonság könyve is. Sőt: mivel a nyelvét szerető magyar nemcsak lelkével csüng annak tökéletességein, de szívét is adja szépségeiért, a Magyar Nyelvvédő Könyv az aggódó, az értéket féltő magyar számára egyúttal az örömmek a könyve.

Gyógypedagógiai tanár különösképpen veheti hasznát e könyvecskének. Először azért, mert hivatásánál, munkájának különleges feladatainál fogva minden gyógypedagógus beszédet teremt, kezdve a siketnémák hangfejlesztésétől a vakok beszédjének tartalmi kialakításáig, vagy a szellemi fogyatékosok hang- és tartalomfejlesztő munkájáig. De hasznát veheti azért is, mert minden gyógypedagógiai tanár feladatának középpontjában a beszéd mint *beszéd* áll a maga öncélúságával, amiért minden gyógypedagógus hivatásos nyelvművelő.

Az idegenszerűségek, a bonyolultságok, a tiszta, a helyes és szép magyar beszéd kérdései alig is érdekelnek valakit nálánál közelebről. *Pintér Jenő* könyvében érdeklődésünkre bőven kapunk biztonságos feleletet s ha ennek alapján tudunk tiszta, szép és helyes beszédet adni, magunk megnyugodhatunk munkánk tökéletességének reményében, növendékeink meg azért, hogy igaz nemzeti értékkel gazdagodhattak. A Magyar Nyelvvédő Könyv nem hiányozhatik egyetlen egy gyógypedagógiai tanár osztályából, de még mindennapos ruhájának zsebéből sem.

Schreiner.

A Felsőoktatási Kongresszus naplójából. Az 1936. évi december 10-től december 16-ig tartott országos felsőoktatási kongresszus munkálataiból vesszük a következőket:

Dr. Máday István egyetemi magántanár hozzászólásából: Tudom, hogy sokat kívánok és hogy kívánságaim nehezen valósíthatók meg, még is rá kell mutatnom arra az ideális állapotra, amely előttem lebeg. Ideális volna az orvosok lélektani képzése, ha a következő kollégiumok és vizsgák volnának kötelezőleg előírva:

Általános lélektan, gyakorlatokkal	— — — —	2 félév
Különleges pszichológia, gyakorlatokkal	— — —	1 félév
Abnormis gyermekek ism. intézeti látogatásokkal		1 félév
Elmekórtan és lelkiegészségügy	— — — —	2 félév
Neurológia	— — — — — — — —	2 félév

A négy évfolyamú Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán alaposan tanítják és pedig orvosok tanítják a fentemlített négy tárgyat, úgy hogy a gyógypedagógusok képzése ezen a téren ma tökéletesebb, mint az orvosoké. Az iskolaorvosok kiképzésébe alapos lélektani tanfolyamot kellene beiktatni gyógypedagógiai ismeretekkel. (Magyar Felsőoktatás 197. oldal. III. kötet.) Ugyancsak a Magyar Felsőoktatás III. kötete 203. és 253. oldalán *dr. Sandelhausen Miklós* ideggyógyorvos hozzászólásából olvastuk a következőket:

Egyszerűség kedvéért még eddig ismeretlen, új fogalom általánossá tételét ajánlom, az elmealakulás és elmealakítás fogalmáét. Ezzel az ú. n. lelki élet nagyon kuszált, a misztikumig, a mítoszok világába vesző részleteit összefogva, reális alapon, az általános tantárgyakkal egyenrangúvá kell tenni és pedig mint elméleti és gyakorlati tudományt. Fontosnak látnám, hogy a jelenben is már, egyelőre megbízott előadó útján, legyen alkalma legalább a jövő orvosának ezen egyre fontosabb, eddig teljesen elhanyagolt, de általános óhajú tudománynak, az elmealakulás és elmealakítás tudományának megismerésére. Ez nemcsak tudományos, de elsősorban egyéni és népi szempontból fontos. Ennek lehetősége a Balogh-féle tantervben Orsós professzor indítványa folytán szabaddá váló tanórákban meg is van.

Égészségügyi közigazgatásunk tárgyalásakor az elmeegészségügy területén mutatkozó hiányosságra hívom fel a figyelmet. Úgy látom, az elmeegészségügyi kérdések egyre inkább kiesnek az orvostudomány keretéből és jogügyi, lelkipásztori, tanári, nevelői stb. problémává váltak máris és a legkülönbözőbb állami intézmények között forgácsolódnak el. Ez a folyamat egyre bonyolódik: sok minden félreértésre és zavarra vezet. Ezért és sok egyéb egészségügyi s nemzeti, sőt gazdasági szempontból, az elmealakulás és elmealakítás egysége-

sítését, illetve az általános egészségügyet egyenrangúan az elme-egészségügy állami intézményesítését tartom szükségesnek. Az elme-egészségügy állami intézményesítése az emberiség kultúrájának új korszakát indítja meg.

Simon József.

V E G Y E S E K

A Nemzetközi Gyógypedagógiai Társaság f. évi március hó 10-én Budapesten tartotta választmányi előkészítő gyűlését. Ez rendkívüli megtiszteltetést, de egyúttal megbecsülést is jelent a magyar gyógypedagógusok irányában, hiszen alakuló előkészítő gyűlését is köreinkben tartotta a Nemzetközi Gyógypedagógiai Társaság és első választmányi előkészítő gyűlésének munkarendjét is közöttünk, a magyar küldöttek részvételével bonyolította le.

Jelen volt e gyűlésen *Prof. dr. Heinrich Hanselmann* zürichi egyetemi tanár, a Társaság elnöke, *dr. Th. Heller* igazgató, tisztb. elnök, *dr. Th. Simon. Hanselmann* titkárnője, *A. Maller* a Nemzetközi Társaság ügyvezető titkárja, magyar részről pedig *dr. Tóth Zoltán* másodelnök, *dr. Szondi Lipót, Schreiner Ferenc, Schnitzl Gusztáv* és *Schulmann Adolf.*

A Társaság előkészítő választmányi tagjait *Schreiner Ferenc* üdvözölte a Magyar Gyógypedagógiai Társaság nevében. A munkarendi tárgyalások folyamán majdnem végig az egész vonalon a magyar küldöttek adták a vezető, az irányító gondolatokat. De különösen hála elismeréssel fogadták a vendégek *dr. Tóth Zoltánnak* az 1939. évben Zürichben megtartandó első Nemzetközi Gyógypedagógiai Kongresszus munkarendjére és előadásorozatára vonatkozó javaslatát, mert a tervezett, de szorosabb kapcsolatokat nélkülöző általános tárgykörök helyébe *dr. Tóth Zoltán* határozott célkitűzésekkel és tartalmi egységesítéssel egymásra építő fokozatosság és rendszeresség alapján adta meg a Kongresszus egész munkaanyagát. A Társaság ügyeit *dr. Szondi Lipót* javaslatai is nagymértékben segítették az eredményes és érdemleges munkálkodás felé.

Az előkészítő választmányi gyűlés után *Hanselmann* egyet. tanár még két napot töltött körünkben. Ezek egyikén a Tanárképző Főiskolánk tanári kara és hallgatói előtt előadást is tartott időszerű gyógyító nevelési kérdésekről. Előadási anyagát utóbb beküldött cikk alakjában lapunk számára rendelkezésünkre bocsájtotta. *Horváth Kálmán* fordításában cikkét e számunkban közöljük.

Románné Goldzieher Klárának, a Magyar Gyógypedagógiai Társaság tagjának „Ikrekben folytatott vizsgálatok” című akadémiai pályamunkája a Magyar Tudományos Akadémiától elismerést és dicséretet nyert.

A Magyar Phonetikai Társaság köréből. Február 15-én tartotta meg a Társaság *Sarbó* professzor elnökletével évi közgyűlését. Az elmúlt évben a Társaság 6 tudományos-, 2 választmányi-, és 1 közgyűlést tartott. Előadóként szerepeltek: *dr. Berndorffer Altréd, Pátzay*

Pálné, Sulyomi-Schulmann Adolf, Istenes Károly és Lux Gyula, Az előadásokkal kapcsolatban 16 hozzászólás hangzott el. A közgyűlés a Salzburgban tartandó nemzetközi fonetikai kongresszuson való képviselőletével dr. Bajkay Tibor egyet. m. tanárt és a Ghentben tartandó kongresszuson való képviselőletével Sulyomi-Schulmann Adolf igazgatót bízta meg.

A Magyar Fonetikai Társaság 1938. évi február hó 15-én tartotta évi rendes közgyűlését, utána XIII. tudományos ülését. Utóbbin *Lux Gyula* „*A szó hangja és jelentése közti lélektani kapcsolat*” címen fejtegette mélyen látó, tudományosan alapozott megállapításait. A közönséges értelemben vett szó fogalma két elemet foglal magában, egy fizikai hangot és ennek megfelelő lelki tartalmat. A laikus felfogás azt tartja, hogy szó az, amit hallunk. Ez azonban tévedés, mert az, amit hallunk, az csak fizikai jelenség, hangrezgés. A hangrezgésről a fül útján szerzünk érzetet s az érzet nyomán keletkezik lelkünkben hangképzet, hangkép. Mindaddig, amíg ez a hangkép nem társul megfelelő tartalmi képzettel, a hangkép pusztán jel marad. Mihelyt azonban egy lelki tartalom, megfelelő tárgyképzet társul vele, a hangkép szimbólummá válik. A szimbólumnak és a vele kapcsolatos tartalomnak, jelentésnek az egysége az, amit szónak nevezhetünk. A beszéd-folyamat két irányú: a beszélőnél kifelé irányuló, aktív, a hallgatónál befelé irányuló, receptív folyamat. Az aktív tevékenységnél az első aktus a gondolkodás, amely egyszerre, simultán módon veti fel egy gondolat összes jegyeit. A chaotikusan felvetődő gondolatot azután a lélek egy más szerve, képessége, a nyelv, átalakítja szukcesszív folyamattá, formába önti a gondolatot és közvetíti a fiziológiai folyamat számára. A hallgató-megértő egyén számára fordítva történik: a fizikai jelenség az érzékszervek útján átalakul pszichofiziológiai folyamattá, ezt a nyelv rendezi és a szukcesszív folyamatot átalakítja simultán lelki képletté, gondolattá. — A nyelv azonban egyben fogalomalkotó szerepet is játszik, amikor a külső jelről alkotott lelki képet, hangképet arra használja fel, hogy a rendszertelenül szerzett képzeteket egy egységbe foglalja a hangkép segítségével. E fogalomalkotó szerep révén válik lehetővé az elvont gondolkodás, a magasabb szemlémi élet. Még nagyobb a jelentősége azonban a szimbólumalkotásnál. Szimbólumalkotás nélkül nincs közvetítés ember és ember között. Azáltal, hogy a nyelv a külső jelet, hangot, ill. a róla szerzett lelki képet össze tudja kapcsolni bizonyos lelki tartalommal, válik lehetségessé, hogy egyik ember a másik gondolatát megérti. Lélektani szempontból azonban nem a külső, látható vagy hallható jel a szimbólum, hanem csak annak a lelki képe, amit névnek nevezhetünk. Tévedés azt állítani, hogy egy szónak lehet több értelme, mert a szó, egy hangképnek és a vele kapcsolatos fogalomnak szétbonthatatlan egysége, olyan mint egy éremnek a két oldala. Különböző értelme, jelentése csak a névnek lehet. — A betűvel jelezhető beszédhangok a hangszimbólumoknak azonban csak egyik részét alkotják. A zenei és nyomatékos hangsúly, a ritmus, a hangerősség, suttozás stb. szintén e problémakör területébe tartoznak.

Liebermann T.: Az előadás végkövetkeztetéseivel egyetért, de a kiindulópontokon nem mindenben osztja az előadó nézeteit. A nyelv szerepét inkább a gondolkodás mankójának érzi; mintegy a gondol-

kodás matematikájának, mellyel egyrészt a „levezetések“ válnak lehetségessé, másrészt annak a lerögzítése, hogy a gondolatlánc mely pontig jutott el. Arra is jó, hogy a gondolkodó könnyebben ellenőrizhesse gondolatláncát, nem síklott-e ki valahol észrevétlenül. A másik pont, melyben más állásponton van, mint dr. Lux, az állatok fogalomalkotása. Meggyőződése, hogy az állat is tud elvont fogalmakat alkotni. Két saját megfigyelést közöl, mely bizonyítja, hogy az állat különbséget tud tenni a lőfegyver szándékos használata és az ezzel előforduló baleset között. A süketek gyenge szellemi fejlettsége szintén nem csak a nyelv hiányán alapszik. Helen Keller erre bizonyított. A süketek egy része imbecil. Akik nem, azoknak hiányzik a nyelv közvetítésével értelmükbe származó megtermékenyülés, az a sok impressió, ami mind asszociációkat vált és süketség esetén csak hiányosan és kis mennyiségben közvetítődik más módon a külvilágból.

Sulyomi-Schulmann A.: Beszédpedagógiai vonatkozásban kiemeli, hogy a szilárd szóképzetek kialakulásának, ahol a szó hangképzete és a lelki tartalom, a fogalom, szilárd és teljes egységgé olvad össze, nagy jelentősége van az egyén tartós figyelő képességének és logikai gondolkodásának a kifejlődésben. Az olyan iskolai tanuló, aki a szó jelentését, a fogalmat élénken fogja fel, de a hozzátartozó hangképet csak gyengén veszi fel tudatába, az úgyszólván elsiklik a füle mellett, figyelmielég csakhamar kimerül és az oktatás végén alig tudja, hogy miről is volt szó. Ebben rejlik sok, egyébként értelmes tanuló figyelmetlenségének az oka.

A Magyar Fonetikai Társaság 1938. évi április hó 5-én tartott gyűlésén *Liebermann T.* „Tudományos összefüggések a phonetika és az orthophonia között, különös tekintettel az oktatásra“ címen tartott nagyértékű előadást. Az Orthophonia fogalmának meghatározása után előadó rámutatott azokra a módszertani összefüggésekre, melyek szükségessé teszik, hogy az orthophonia művelője tisztában legyen a phonetikai alapelvekkel, sőt a phonetikai megállapítások részletekbe menő ismerője is legyen. Az egyes hangzók képzése nemcsak minden embernél más és más, de minden ember maga is a különböző módok során át képes ugyanazt a hangzót képezni aszerint, amint más- és más összetételben van erre szükség. Az orthophoniás oktatásnak erre nemcsak tekintettel kell lennie, de ezt fel is kell használnia. Vázolja ezután a különböző énekmeisteri ú. n. módszerek kialakulásának módját, melyek legtöbbször csak azért keletkeztek, mert művelőjük a fenti alapfogalmakkal nem lévén tisztában, bizonyos merev formák szerint oktat és ezt a nem egyéni megmerevedést nevezi ezután módszernek. Az előadás kitér a register kérdésre, melyben kifejti, hogy register és tessitúrának bizonyos része nem ugyanaz, mert ugyanazt a hangot lehet különböző register segítségével létrehozni. A registerkérdésben állásfoglalása az, hogy registerek vannak, más kérdés, hogy tanítási szempontból célszerű-e minden oktatandónak ezekről beszélni, mint ahogyan szó lehet arról, hogy egyáltalán a tudatossátevés hívei vagyunk-e, vagy az ösztönösség megtartása mellett a tudatosság kiiktatásával oktassunk-e? Előadásában megjelöl néhány lehetőséget az eddig csak megérzés és megéreztetés helyett mérhető, regisztrálható tényezők beiktatására a hangfejlesztés tanába. Ilyenek volnának: a teljes hangnak most már kidolgozott photographikus rögzítése mellett

külön resonantia-görbék felvétele úgy a különböző mellkasi-, mint koponyahelyeken, továbbá a levegőmennyiségek ugyanakkor való jelzése és a koponyavénákban való vérnyomás feltüntetése az egymásra következő időegységben az ú. n. préseles szabatos megismerése céljából. A száj-, garat-, nyak- és mellkasszerveknek contrastanyagokkal való röntgenezése vethetne pontos világot a fonetikának az orthophoniával való összefüggéseire. Sokkal több működésünket tudjuk tudatossá tenni, mint gondolnók. Így a légső és hörgők izomzata is több-kevesébbé akarattunktól függően is tud működni. Az előadás végén felveti azt a gondolatot, hogy a fonetikai társaság kezdje meg azt a tudományos munkát, melynek terméseként végül a hangfejlesztés, mint foglalkozás, képesítéshez lenne köthető.

Pollatschek az előadó által felvetett gondolatokat a hangszalagok mozgásainak jelzésére nézve helyesnek és fejlődőképesnek tartja. Fröschels egy eszközt ajánlja, mely a két hangszalag közötti rezgéseket a fül által ellenőrzi. Véleménye szerint a rezgések pontos ellenőrzése csak a Marey-féle dobbal eszközölhető. Ami a hangszalagmozgások contrast anyag segítségével Rtg.-ernyő alatti ellenőrzését illeti, azt a mai fejlett Rtg.-technika mellett is kivihetetlennek tartja. *Dénes* tudomása szerint a francia Orr-, Fül- Gégeorvosok Egyesülete már évekkel ezelőtt az énektanárok tudományos ellenőrzését kívánta. *Némai* szerint a vocalis működése tényleg megrövidíti a hangszalagot, csakhogy ennek ellentáll a nyújtó izom. Ezek együttes működése adja meg a hangszalagnak kellő tömörségét és feszességét. Ami az énekpädagógiát illeti, máris képesítéshez van kötve a középiskolában alkalmazott énektanároké úgy, hogy reményleni lehet, hogy azok is képesítéshez lesznek kötve, akik művészi kiképzéssel kívánnak foglalkozni.

A Siketnémák és Vakok Tanárainak Orsz. Egyesülete Szent István évében közgyűlését május hó 7-én Székesfehérvárott tartotta meg. Az elnökség és választmány buzgó előkészítő munkája folytán ez a közgyűlés ünnepi gyűléssé alakult. Minden mozzanata a szentistváni szellem fennköltségét viselte, melyből kimagaslott a keresztényi szándék a magyar jövőért, és a magyar nemzeti lelkület eredményeinek biztosítása a magasan ívelő ügyi szempont és az általános emberi haladás kedvéért. Az ünnepi közgyűlést hódolat vezette be a székesfehérvári hősi halottak emlékműve előtt. *Wayan Ferenc* igazgató kartársunk emlékezett meg életet áldozó hőseinkről. Majd a városház ünnepi dísztermében nyitotta meg *Szentgyörgyi Gusztáv* elnök, igazgató lelkes köszöntőjével a Szent István emlékének hódoló közgyűlést, melyen szakszempontból az ügyi vonatkozásokat dr. *Bárczi Gusztáv* főorvos, igazgató kartársunknak értékes előadása keretezte.

A new-yorki Hungarian Reference Library 19 West 44th Street New-York, N. Y.

A Magyar Nemzeti Múzeum felügyelete alatt megnyílt New-Yorkban a Hungarian Reference Library az amerikai tudományos világ és nagyközönség részére. A nyelvi elszigeteltsége mellett oly kevéssé ismert magyarságnak gazdag történelmi multja, nem kevésbé gazdag és értékes jelene méltó kifejezési eszközt nyert ebben a könyvtárban, melynek dr. Telkes László, korábban az amerikai Harvard University-nek előadója áll az élén.

A könyvtár minden magyar tudományos vonatkozású ügyben díjtalan szó-, vagy írásbeli felvilágosítással szolgál a tudományos kutatást folytatóknak és mindazoknak, akik valamely magyar kérdés iránt érdeklődnek. Minden felvilágosítás, melyet a könyvtár nyújt, megbízható forrásmunkára alapított tudományos jellegű felvilágosítás, mely pontosan idézi a forrást, amelyből merítették.

A könyvtár gerince egy 5.000 kötetes angolnyelvű magyar szakkönyvtár, magában foglalva a Magyarországot bármely vonatkozásban ismertető vagy érintő összes angol nyelvű munkákat. A gyűjteményben ugyancsak megtalálható az angolnyelvű 812 különféle folyóiratban Magyarországra vonatkozólag megjelent tízezer cikk is.

Ennek az angolnyelvű magyar könyvtárnak és folyóirat gyűjteménynek jelentős részét a Feleky könyvtár, néhai Feleky Károlynak, a kitűnő tudósnek és könyvgyűjtőnek könyvtára alkotja.

Külön értéke a könyvtárnak, hogy a benne foglalt műveket egy részletes, könnyen kezelhető bibliográfia egészíti ki, mely minden tárgykörre vonatkozólag nemcsak megbízható vezérfonalat, hanem hathatós segédeszközt is ad.

Információs szolgálatán kívül a könyvtár feladataul tűzte ki Magyarország és Amerika kulturálisértékeinek a két nagy nemzet előtt való kölcsönös megismertetését. Az ily irányú munkásság felöleli a kulturális kapcsolatok minden vonatkozását, a két ország tudományos életének, művészetének és egyéb kulturális értékeinek kölcsönös ismertetését, ápolva és fokozva a két ország közötti barátságot és megértést.

